

MATERIAŁY INFORMACYJNE PROMUJĄCE IDEĘ DOSTĘPNOŚCI W POLITECHNICE KRAKOWSKIEJ

BROSZURA

źródło obrazu: Freepik.com

22 MARCA 2021

**Broszura sfinansowana ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego
DYSTRYBUCJA BROSZURY JEST BEZPŁATNA**

Spis treści

Spis treści	2
I. CZYM JEST DOSTĘPNOŚĆ SZCZEGÓLNIEM W OBSZARZE SZKOLNICTWA WYŻSZEGO.....	3
II. POTRZEBY OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI, W SZCZEGÓLNOŚCI W OBSZARZE SZKOLNICTWA WYŻSZEGO – rozdział dedykowany w szczególności pracownikom - kadrze dydaktycznej, zarządzającej i administracyjnej.	8
III. JAK PRACOWAĆ Z OSOBAMI Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI – rozdział dedykowany w szczególności pracownikom - kadrze dydaktycznej, zarządzającej i administracyjnej.	12
IV. JAK SIĘ ZACHOWAĆ W TOWARZYSTWIE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ – NAJWAŻNIEJSZE ZASADY.	27
V. ASPEKTY PRAWNE DOSTĘPNOŚCI ARCHITEKTONICZNEJ, TECHNOLOGICZNEJ I ADMINISTRACYJNEJ.....	28
VI. RÓWNOŚĆ I RÓŻNORODNOŚĆ, w tym rola świadka niechcianego i niepożądanego zachowania.....	37
VII. DOSTĘPNOŚĆ POLITECHNIKI KRAKOWSKIEJ im. TADEUSZA KOŚCIUSZKI - rozdział dedykowany w szczególności kandydatkom i kandydatom na studia oraz studentkom i studentom.	39
BIBLIOGRAFIA.	45

źródło obrazu: Freepik.com

I. CZYM JEST DOSTĘPNOŚĆ SZCZEGÓLNIEM W OBSZARZE SZKOLNICTWA WYŻSZEGO.

Dostępność to cecha, dzięki której z produktów, usług i przestrzeni może korzystać na równi jak największa liczba osób.

Zgodnie z ustawą Prawo o szkolnictwie wyższym z dnia 27 lipca 2005 r. (Dz.U. Nr 164, poz. 1365, z późn. zm.), uczelnia ma za zadanie stwarzać osobom z niepełnosprawnością warunki do pełnego udziału w procesie kształcenia i w badaniach naukowych.

Komisja ds. Wyrównywania Szans Edukacyjnych przy Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich (**KRASP**) powstała z inicjatywy członków „Krakowskiego Porozumienia”, czyli 7 uczelni krakowskich:

- ✓ Akademii Górniczo-Hutniczej
- ✓ Politechniki Krakowskiej
- ✓ Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie
- ✓ Uniwersytetu Jagiellońskiego
- ✓ Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II
- ✓ Uniwersytetu Pedagogicznego
- ✓ Uniwersytetu Rolniczego

W dniu 2 czerwca 2016 roku komisja została powołana uchwałą Prezydium KRASP.

Uchwała Prezydium KRASP z dnia 2 czerwca 2016 roku **w sprawie wyrównywania szans edukacyjnych studentów z niepełnosprawnościami w dostępie do kształcenia w szkołach wyższych.** (Dokument nr 52/VI).

Prezydium Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich (KRASP), dostrzegając potrzebę zintensyfikowania działań na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych studentów z niepełnosprawnościami w dostępie do kształcenia na poziomie wyższym, biorąc pod uwagę zasady działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami, określone w art. 24 Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych, art. 70 pkt. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 13 i 94 ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym zwraca się do uczelni członkowskich o sformułowanie i realizację – stosownie do swoich potrzeb i możliwości – oferty wsparcia dla studentów niepełnosprawnych, zgodnej tymi zasadami.

Wskazówki dotyczące kształtowania takiej oferty, przedstawione w formie 7 zasad wsparcia edukacyjnego studentów z niepełnosprawnościami, stanowią załącznik do niniejszej uchwały.

Przewodniczący KRASP

prof. zw. dr hab. Wiesław Banyś

ZASADY WSPARCIA EDUKACYJNEGO STUDENTÓW Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

1. INDYWIDUALIZACJA – adaptacje procesu studiowania osoby niepełnosprawnej dostosowane do jej indywidualnych potrzeb edukacyjnych, wynikających ze specyfiki stanu zdrowia oraz specyfiki zajęć, w tym warunków, w jakich się one odbywają. *W zależności od rodzaju oraz stopnia niepełnosprawności, a także w związku z innymi czynnikami, takimi jak przebieg wcześniejszej edukacji, czy możliwości finansowe, student może mieć różne ograniczenia oraz różne umiejętności i techniki kompensowania niepełnosprawności. W wielu przypadkach możliwe jest wdrożenie różnych rozwiązań, które dają możliwość osiągnięcia tego samego celu, czyli skutecznego zaadaptowania procesu kształcenia bez naruszania standardu akademickiego. Z drugiej strony, w zależności od tego, jakie są kluczowe elementy danych zajęć, sugerowane adaptacje mogą być w niektórych przypadkach bardziej asekuracyjne, a w innych dalej idące.*

2. PODMIOTOWOŚĆ – uwzględnienie autonomii osoby niepełnosprawnej i prawa do decydowania o sobie. *Osoba niepełnosprawna zna swoją sytuację oraz konsekwencje niepełnosprawności w sposób najlepszy z możliwych. Ona też ponosi pełną odpowiedzialność za swoje decyzje i rozwój osobisty. Dlatego wszelkie wybory, nawet te, które na pierwszy rzut oka mogą wydawać się nierozsądne, należy uszanować i podejmować możliwe do przeprowadzenia działania, zmierzające do wprowadzenia w życie decyzji studenta. Nie stoi to w sprzeczności z ewentualnym zwróceniem uwagi studenta na czynniki, mogące mieć znaczenie dla jego sukcesu lub niepowodzenia (na przykład wymagania związane programem studiów, z których student może nie zdawać sobie sprawy).*

3. ROZWIJANIE POTENCJAŁU OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ W ZWIĄZKU Z REALIZOWANYM PRZEZ NIĄ PROCESEM KSZTAŁCENIA - dobór takich adaptacji, które pozwalałyby studentowi nabywać wiedzę i rozwijać praktyczne umiejętności. *Należy dbać o to, aby stosowane adaptacje umożliwiały studentowi w jak największym stopniu realizację zajęć przewidzianych w programie studiów. W przypadku gdy do wyboru mamy zwolnienie studenta z jakiejś aktywności (co w pewnych wypadkach może być akceptowalną adaptacją) oraz podjęcie działań, aby w zmienionej formie, zadanie mogło być przez studenta wykonane, należy przyjąć tę drugą opcję.*

4. RACJONALNOŚĆ DOSTOSOWANIA – proponowanie adaptacji racjonalnych ekonomicznie, skutecznie wyrównujących szanse osoby niepełnosprawnej oraz gwarantujących zachowanie standardu akademickiego. *Racjonalna adaptacja to taka, która w możliwie najlepszy sposób zapewnia dostęp do tych samych treści oraz daje możliwość realizowania zadań praktycznych, do których mają dostęp osoby bez*

niepełnosprawności. Trzeba się liczyć z tym, że adaptacja taka teoretycznie będzie możliwa, lecz jej koszt lub wysiłek związany z jej wprowadzaniem będzie zbyt duży. Wówczas konieczne jest szukanie innych rozwiązań.

5. UTRZYMANIE STANDARDU AKADEMICKIEGO – przygotowanie adaptacji przy jednoczesnym utrzymaniu kryteriów merytorycznych obowiązujących wszystkich studentów. *Osiągnięcie założonych efektów kształcenia jest jednym z praw studiujących osób niepełnosprawnych. Wszelkie adaptacje muszą być zatem przygotowane tak, aby zagwarantowane zostało zachowanie kluczowych elementów procesu realizacji programu studiów. Z tego względu niezwykle istotna jest współpraca naukowców i nauczycieli akademickich zajmujących się daną dziedziną wiedzy. Wymagania dotyczące zajęć o takiej samej tematyce na różnych kierunkach studiów bywają różne, dlatego proponowane rozwiązania w niektórych sytuacjach będą właściwe do zastosowania, a w innych nie.*

6. ADAPTACJE NAJBLIŻSZE STANDARDOWEMU PRZEBIEGOWI ZAJĘĆ – a więc takie, które nie mają charakteru przywileju dla osoby niepełnosprawnej, ale w sposób racjonalny wyrównywałyby jej szanse w zakresie możliwości realizacji procesu kształcenia uznanego za optymalny na danych zajęciach. *Zasada ta ma na celu dążenie do dokonywania możliwie najmniejszych zmian standardowego sposobu studiowania. Przyjmuje się też, że pierwotnie przyjęte sposoby prowadzenia zajęć i egzaminowania mają znaczenie dla przebiegu studiów. Na przykład przyjęcie pisemnej formy egzaminu oznacza nie tylko sprawdzenie wiedzy studenta, lecz również założenie, że student powinien mieć umiejętność wykazania się nią na piśmie. Z tego względu adaptacja egzaminu pisemnego powinna w pierwszej kolejności iść w kierunku zmiany sposobu pisania (np. w powiększonym druku, na komputerze, przy użyciu alfabetu brajla).*

7. RÓWNE PRAWA I OBOWIĄZKI – dbałość nie tylko o realizowanie równych praw dla osób niepełnosprawnych, ale również egzekwowanie (dzięki zapewnieniu tych praw) wypełniania obowiązków studenckich na takim samym poziomie, jak w przypadku studentów bez niepełnosprawności. *Jednym z celów dokonywania racjonalnych adaptacji jest dążenie do zbiektywizowania możliwości i – co za tym idzie – oceny studenta. Ocena pozytywna i jest jedynie potwierdzeniem tego, że student posiadał wiedzę i umiejętności, jakie były założone. Zwalnianie z wypełniania obowiązków może stanowić utrudnienie dla studenta w osiągnięciu założonego celu. Będzie też odebrane przez innych studentów jako uprzywilejowywanie. Działania na rzecz osób niepełnosprawnych powinny zapewnić im równe traktowanie, co da im szansę na wzięcie odpowiedzialności za siebie i swoje obowiązki w takim samym stopniu, jak ma to miejsce w przypadku osób bez niepełnosprawności.*

Wyróżniamy 6 obszarów dostępności:

1. STRUKTURA ORGANIZACYJNA – dostępność w tym obszarze polega na zapewnieniu w strukturze uczelni pracowników obsługujących osoby z niepełnosprawnością, np. pełnomocnika rektora ds. osób z niepełnosprawnościami/utworzenie stanowiska ds. dostępności uczelni. Dodatkowo, jeżeli okaże się to potrzebne, wdrożenie na uczelni niektórych z usług np. funkcji doradcy/konsultanta edukacyjnego, zapewnienie usługi tłumaczenia na PJM, zapewnienie asystentów dydaktycznych, specjalistów od technologii wspierających itp. Struktura jednostki ds. dostępności np. BON, DON powinna być rozwinięta w sposób kompleksowy i obejmować wszystkie sześć obszarów dostępności – zatrudnienie doradców/konsultantów edukacyjnych, specjalistów w obszarze technologii wspierających, psychologów lub wynajęcie usług w zakresie wsparcia zdrowia psychicznego etc.

2. ARCHITEKTURA – dostępność w tym obszarze polega na braku barier architektonicznych w budynkach uczelni wyższych, w miejscach kluczowych dla życia uczelni, w szczególności w jednostkach zajmujących się dostępnością lub siedzibie pełnomocnika rektora ds. osób z niepełnosprawnościami. Minimum dostępności architektonicznej oznacza: dostępne wejście, przystosowaną toaletę, ciągi komunikacyjne wolne od barier i zapewniające przestrzeń manewrową. Jeśli z przyczyn obiektywnych siedziba zostanie utworzona na piętrze, koniecznym będzie zainstalowanie windy (która musi mieć komunikaty głosowe i oznaczenia brajlowskie). Zapewnienie zasobów w postaci np. oznaczeń w alfabecie Braille'a, systemów nawigacji dla osób niewidomych, instalacji pętli indukcyjnych, montażu windy, podjazdu, drzwi automatycznych, dostosowanych laboratoriów. Przy niwelowaniu barier architektonicznych należy kierować się zasadami uniwersalnego projektowania i racjonalnego dostosowania, polegającego na wprowadzeniu wszelkich koniecznych adaptacji i modyfikacji, niepociągających za sobą nieproporcjonalnych i niepotrzebnych utrudnień, które to adaptacje i modyfikacje są niezbędne w określonych przypadkach dla zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami realizacji ich prawa do nauki.

3. TECHNOLOGIE WSPIERAJĄCE – dostępność w tym zakresie polega na dostosowaniu wewnętrznych systemów informatycznych i procedur administracyjnych do możliwości osób z niepełnosprawnościami, m.in. poprzez wdrożenie strony internetowej uczelni, w szczególności pełnomocnika lub jednostki, zawierającej podstawowe informacje dla osób z niepełnosprawnościami, w szczególności dotyczące rekrutacji na studia i dostosowań procesu kształcenia. Strona powinna spełniać obowiązujące standardy dostępności WCAG. Wdrożenie innych rozwiązań technologicznych np. związanych z możliwością korzystania z baz bibliotecznych online.

4. PROCEDURY – dostępność w tym zakresie polega na tym, że w oficjalnych dokumentach uczelni np. w statucie lub zarządzeniu rektora powinien pojawić się zapis gwarantujący realizację polityki dostępności uczelni, równych szans, niedyskryminacji i wdrażania racjonalnych dostosowań. Przyjęcie regulacji gwarantującej, że żadna z inwestycji na uczelni nie może być zrealizowana bez akceptacji jednostki odpowiedzialnej za dostępność na każdym z etapów, w tym opracowania projektu architektonicznego oraz planu remontu. Regulacja ta powinna obejmować zarówno budynki nowe, jak i remontowane – wskazana jest współpraca jednostki ds. dostępności z pionem technicznym dla zagwarantowania przyjmowania rozwiązań w pełni dostępnych lub spełniających kryterium racjonalnego dostosowania. Przyjęcie zarządzenia rektora o dostępności uczelni obejmującego wszystkie sześć obszarów dostępności.

5. RODZAJE WSPARCIA EDUKACYJNEGO – dostępność w tym zakresie polega na zapewnieniu kompleksowego wsparcia obejmującego wszystkie rodzaje niepełnosprawności, które powinno być zgodne z siedmioma zasadami wsparcia edukacyjnego, przyjętego uchwałą KRASP - Załącznik do uchwały 52/VI Prezydium KRASP, o którym mowa powyżej. Należy zapewnić pełną dostępność stosowanych przez uczelnie systemów komunikacyjnych i informacyjnych, w tym dostęp do Internetu. Platformy i treści e-learningowe muszą odpowiadać potrzebom i możliwościom osób z niepełnosprawnościami. Należy zapewnić studentom z niepełnosprawnościami swobodny dostęp do podręczników i pomocy dydaktycznych w formatach dostosowanych do ich indywidualnych potrzeb (w tym rozwijać system e-podręczników).

6. SZKOLENIA PODNOSZĄCE ŚWIADOMOŚĆ NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI – dostępność w tym zakresie polega na podnoszenie kompetencji pracowników uczelni, w tym kadry zarządzającej, dydaktycznej i administracyjnej w obszarze świadomości na temat niepełnosprawności oraz siedmiu zasad wsparcia edukacyjnego. Szkolenia powinny obejmować zakres podstawowy, ale i specjalistycznych tj. zaawansowane szkolenia z poszczególnych zagadnień dotyczących niepełnosprawności – technologie, procedury, wsparcie psychologiczne, standardy wsparcia edukacyjnego etc. Szkolenia powinny być kompleksowe i obejmować wszystkie sześć obszarów dostępności.

źródło obrazu: stock.adobe.com

II. POTRZEBY OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI, W SZCZEGÓLNOŚCI W OBSZARZE SZKOLNICTWA WYŻSZEGO – rozdział dedykowany w szczególności pracownikom - kadrze dydaktycznej, zarządzającej i administracyjnej.

Osoby niepełnosprawne potrzebują kompleksowego wsparcia w procesie edukacji podczas całego jej okresu, w różnych formach, między innymi poprzez likwidowanie barier architektonicznych, zapewnienie odpowiednich narzędzi i sprzętu niwelującego ograniczenia sprawności, w tym pomocy dydaktycznych, odpowiednio uświadomioną kadrę dydaktyczną, ale i administracyjną. Na etapie kształcenia wyższego ograniczenia sprawności mają wpływ na ścieżkę edukacyjną. Badania realizowane wśród studentów niepełnosprawnych wskazują, że stan zdrowia ogranicza w pewnym stopniu możliwość wyboru uczelni, m.in. ze względu na dostosowanie architektoniczne, odległość od domu, możliwości dojazdu (Sztobryn-Giercuszkiewicz, 2016). Innym rodzajem wsparcia przydatnym dla studentów jest pomoc finansowa – koszty studiowania dla osób z niepełnosprawnością mogą być wyższe m.in. ze względu na konieczność dojazdów na uczelnię, wynajem odpowiedniego mieszkania, koszty dodatkowych leków, zakup przystosowanego sprzętu komputerowego (Sztobryn-Giercuszkiewicz, 2016). Badania realizowane wśród absolwentów szkół wyższych wskazują na przykład, iż bez wsparcia udzielonego w ramach programu pilotażowego PFRON „Aktywny Samorząd”, nie byłoby w stanie podjąć studiów i uzyskać wykształcenia (Sytuacja zawodowa absolwentów różnych form edukacji na poziomie wyższym, którzy ukończyli wybrany przez siebie poziom nauki w latach 2013-2015 i korzystali ze wsparcia finansowego PFRON udzielonego w ramach pilotażowego programu „Aktywny samorząd, 2016). Brak wsparcia ze strony Funduszu wedle deklaracji beneficjentów wpłynąłby istotnie na decyzje o rozpoczęciu lub kontynuowaniu studiów – dla ponad połowy z nich otrzymanie dofinansowania zadecydowało o aktywności edukacyjnej, co pokazuje dużą wagę udzielanego wsparcia w zdobywaniu wykształcenia wyższego przez osoby niepełnosprawne.

Poniżej podsumowanie potrzeb i kluczowych instrumentów wsparcia w zakresie edukacji osób z niepełnosprawnością (źródło: Badania społeczne MSK, „Badanie potrzeb osób niepełnosprawnych”, RAPORT KOŃCOWY, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych 18 maja 2017 r.).

Potrzeby powszechne – bez względu na rodzaj niepełnosprawności:

Współpraca ze strony prowadzących zajęcia, na przykład wydanie pozwolenia na nagrywanie zajęć.

Dostosowanie programu do specjalnych potrzeb osób niepełnosprawnych, jednak bez jego ograniczania, by nie rzutowało to na jakość nauczania i by nie kryło w sobie ulgowego traktowania.

Elastyczne organizowanie harmonogramu zajęć oraz procesu egzaminacyjnego.

Wsparcie w kompletowaniu materiałów dydaktycznych, w tym notatek z zajęć, w formie dostępnym dla osób z różnymi typami dysfunkcji.

Organizacja struktury wsparcia lub wyznaczenie przedstawiciela uczelni, który odpowiedzialny byłby za rzecznictwo spraw studentów niepełnosprawnych (np. pełnomocnik rektora lub biuro ds. studentów niepełnosprawnych).
Sprzęt pomocniczy związany z posiadaną dysfunkcją.

Kluczowe instrumenty wsparcia – bez względu na rodzaj niepełnosprawności:

Dofinansowanie na zakup podręczników.
Opłata za czesne.
Dofinansowanie na zakup pomocy naukowych innych, niż podręczniki.
Sfinansowanie kosztu dojazdów na zajęcia.
Pomoc materialna związana z nauką bez konkretnego przeznaczenia (stypendium specjalne dla osób z niepełnosprawnościami).
Finansowe wsparcie na opłacenie kosztów zakwaterowania w okresie nauki.

Potrzeby specyficzne osób psychicznie chorych:

Spokój/cisza ułatwiająca skupienie się.
Dofinansowanie do nauki: czesne/podręczniki/dojazd.
Dostępność programów nauki indywidualnie dopasowanych do potrzeb, dostępność programów nauki specjalistycznych.
Indywidualny tok studiów.

Kluczowe instrumenty wsparcia dla osób psychicznie chorych:

Udział w dodatkowych konsultacjach.
Dofinansowanie na zakup podręczników.
Pomoc psychologiczna.
Dofinansowanie na zakup pomocy naukowych innych niż podręczniki.
Pomoc materialna bez specjalnego przeznaczenia (stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych).
Opłata za czesne.
Pomoc prawna.
Indywidualny tok kształcenia.
Specjalne formy i warunki egzaminów, zaliczeń.

Potrzeby specyficzne osób z dysfunkcją wzroku:

Specjalnie przystosowane materiały/podręczniki m.in.: większy druk, Braille.
Specjalnie przystosowane formy zaliczeń: dłuższy czas, forma pisemna, forma ustna.
Elektroniczna wersja podręczników.
Wykłady/zajęcia przystosowane do specjalnych potrzeb.
Technologie/urządzenia związane z niepełnosprawnością, między innymi: powiększalniki, lupy.
Odpowiednie programy komputerowe związane z niepełnosprawnością.
Pomoc asystenta.

Kluczowe instrumenty wsparcia osób z dysfunkcją wzroku:

Dofinansowanie na zakup pomocy naukowych innych niż podręczniki.
Dofinansowanie na zakup podręczników.
Szkolenia umożliwiające orientację przestrzenną na terenie szkoły.
Specjalne formy i warunki egzaminów/zaliczeń.
Pomoc materialna bez specjalnego przeznaczenia (stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych).
Sfinansowanie kosztów dojazdów na zajęcia.
Finansowe wsparcie na opłacenie kosztów zakwaterowania w okresie nauki.
Pomoc asystenta.
Organizacja zajęć wychowania fizycznego dostosowanych do potrzeb osób z dysfunkcją wzroku.

Potrzeby specyficzne osób z dysfunkcją słuchu:

Specjalnie przystosowane formy zaliczeń: dłuższy czas/forma pisemna/forma ustna.
Specjalnie przystosowane materiały/podręczniki.
Wykłady/zajęcia przystosowane do specjalnych potrzeb.
Wykłady/szkoła z językiem migowym.
Indywidualne nauczanie.
Kadra nauczycielska przygotowana do pracy z osobami z dysfunkcją słuchu.
Technologie/urządzenia związane z niepełnosprawnością: system FM/aparat słuchowy/nakładka do implantu ślimakowego.
Odpowiednie programy komputerowe związane z niepełnosprawnością.
Odpowiednio dostosowany komputer.

Kluczowe instrumenty wsparcia osób z dysfunkcją słuchu:

Finansowe wsparcie na opłacenie kosztów zakwaterowania w okresie nauki.
Dofinansowanie na zakup pomocy naukowych innych niż podręczniki.
Pomoc materialna bez specjalnego przeznaczenia (stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych).
Sfinansowanie kosztów dojazdów na zajęcia.
Pomoc psychologiczna.
Dofinansowanie na zakup podręczników.
Opłata za czesne.
Specjalne formy i warunki egzaminów/zaliczeń.

Potrzeby specyficzne osób z dysfunkcją ruchu:

Odpowiednie miejsce w sali wykładowej – z przodu.
Dłuższe przerwy.
Budynki bez barier architektonicznych.

Kluczowe instrumenty wsparcia osób z dysfunkcją ruchu:

Sfinansowanie kosztów dojazdów na zajęcia.
Dofinansowanie na zakup podręczników.

Opłata za chesne.

Dofinansowanie na zakup pomocy naukowych innych niż podręczniki.

Pomoc materialna bez specjalnego przeznaczenia (stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych).

Pomoc psychologiczna.

Finansowe wsparcie na opłacenie kosztów zakwaterowania w okresie nauki.

Udogodnienia i przystosowania związane z pracą zawodową potrzebne w związku z niepełnosprawnością (źródło: Badania społeczne MSK, „Badanie potrzeb osób niepełnosprawnych”, RAPORT KOŃCOWY, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych 18 maja 2017 r.).

a) Dostosowanie stanowiska/miejsca pracy do indywidualnych potrzeb:

Odpowiednio przystosowany komputer, w szczególności dla osób z dysfunkcją wzroku, ruchu, chorujące psychicznie.

Zapewnienie odpowiednich narzędzi do pracy: lupa elektroniczna, skaner, zestaw głośnomówiący, syntezytor mowy, słuchawki dla osób z dysfunkcją wzroku.

b) Odpowiednie warunki pracy:

Dostosowanie budynków i sanitariatów – bez barier.

Skrócony czas pracy.

Praca siedząca, lekka, powolniejszy tryb pracy – osoby z dysfunkcją ruchu.

Praca przy komputerze – osoby z dysfunkcją wzroku, ruchu, słuchu.

Dodatkowa przerwa – osoby z dysfunkcją ruchu, chore psychicznie.

Praca bez hałasu.

Praca umysłowa – osoby z dysfunkcją ruchu.

Możliwość wykonywania pracy w domu.

c) Nastawienie, środowisko pracy:

Wyrozumiałość w stosunku do ograniczeń.

Życzliwe środowisko pracy.

d) Praca ogólnie:

Praca z godnym wynagrodzeniem.

Interesująca praca.

Praca zgodna z kwalifikacjami.

Stać praca.

e) Dojazd do pracy:

Transport do pracy.

Praca blisko domu.

Samochód.

f) Wsparcie w miejscu pracy:

Wsparcie trenera pracy.

Tłumacz migowy.

Odpowiednio dostosowane narzędzia do pracy.

Szkolenia podnoszące kwalifikacje, doksztalające.

III. JAK PRACOWAĆ Z OSOBAMI Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI – rozdział dedykowany w szczególności pracownikom - kadrze dydaktycznej, zarządzającej i administracyjnej.

źródło obrazu: Freepik.com

Niepełnosprawność może być definiowana przez *funkcję* (mówienie, chodzenie, myślenie, pamięć, etc.). Ponadto niepełnosprawność w tym ujęciu nie jest statyczna, lecz dynamiczna i następuje w odrębnych etapach, które mogą następować po sobie lub występować jednocześnie. (Źródło: Wikipedia).

Osoby niepełnosprawne są definiowane przez polskie prawo jako osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnienie ról społecznych, a w szczególności zdolności do wykonywania pracy zawodowej, jeżeli uzyskały orzeczenie o zakwalifikowaniu przez organy do jednego z trzech stopni niepełnosprawności (znacznego, umiarkowanego, lekkiego) oraz o niezdolności do pracy.

Osoby niepełnosprawne dzieli się według różnych kryteriów: rodzaju niepełnosprawności, okresu życia w którym ona wystąpiła oraz stopnia niepełnosprawności.

Symbol przyczyny niepełnosprawności zawarty w orzeczeniu odzwierciedla rozpoznanie uszkodzenia lub choroby, która niezależnie od przyczyny jej powstania powoduje zaburzenia funkcji organizmu oraz ograniczenia w wykonywaniu czynności życiowych i aktywności społecznej.

Orzeczenie może zawierać więcej niż jeden symbol przyczyny niepełnosprawności, nie więcej niż trzy symbole schorzeń, które w porównywalnym stopniu wpływają na zaburzenie funkcji organizmu. Ustawodawca ograniczył liczbę symboli przyczyn niepełnosprawności na każdym z orzeczeń do trzech, wymagając jednocześnie aby w przypadku orzeczenia stopnia niepełnosprawności albo niepełnosprawności, każdy z symboli zawartych w orzeczeniu niezależnie od pozostałych stanowił samodzielną przyczynę niepełnosprawności lub jej stopnia.

Symbol przyczyny niepełnosprawności oznacza się następująco:

- 01-U – upośledzenie umysłowe.
- 02-P – choroby psychiczne.
- 03-L – zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu.
- 04-O – choroby narządu wzroku.
- 05-R – upośledzenie narządu ruchu.
- 06-E – epilepsja.
- 07-S – choroby układu oddechowego i krążenia.
- 08-T – choroby układu pokarmowego.
- 09-M – choroby układu moczowo-płciowego.
- 10-N – choroby neurologiczne.
- 11-I – inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego;
- 12-C – całościowe zaburzenia rozwojowe.

Poniższe wskazówki opracowano na podstawie „Praktyczny poradnik savoir – vivre wobec osób niepełnosprawnych”, Judy Cohen - ACCESS RESOURCES, United Spinal Association; tłumaczenie na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych. Publikacja jest dostępna na stronie Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych.
<http://www.niepełnosprawni.gov.pl/publikacje/>

Osoby niesłyszące i słabosłyszące.

źródło obrazu: Freepik.com

Wyróżniamy 3 sposoby porozumiewania się osób niesłyszących i słabosłyszących:

1. Mowę ustną (informacje przekazywane za pomocą języka mówionego odbierane są poprzez aparat słuchowy/implant ślimakowy; ich dopełnienie stanowi odczytywanie mowy z ruchu warg. Wypowiedzi formułowane są często przy użyciu języka mówionego). Zwykle preferują ją osoby słabosłyszące, posługują się nią również osoby głuche.

2. Język migowy - **POLSKI JĘZYK MIGOWY** to zupełnie inny język niż polski mówiony, charakteryzuje się on zupełnie inną składnią. Czytanie z ruchu warg jest dla osób niesłyszących bardzo trudne, jeżeli ich pierwszym językiem jest język migowy, gdyż większość dźwięków powstaje wewnątrz jamy ustnej – trudno jest czytać z ruchu warg w drugim języku.

3. Dwujęzyczność (język migowy oraz pisemna forma języka narodowego).

Jeżeli wymiana informacji ma być skomplikowana najskuteczniejszym sposobem komunikowania się z osobą posługującą się językiem migowym, jako pierwszym językiem, jest pomoc wykwalifikowanego tłumacza tego języka. W prostych interakcjach zwykle wystarczy pisanie komunikatów na kartce.

Jeżeli chcemy dowiedzieć się, czy dana osoba życzy sobie porozumiewać się w języku migowym, za pomocą gestów, pisząc czy mówiąc, obserwujmy jakie daje sygnały. Jeżeli nie rozumiesz, co mówi osoba niesłysząca lub niedosłysząca, poinformuj ją o tym.

Gdy podczas rozmowy obecny jest tłumacz języka migowego, patrz na osobę niesłyszącą i utrzymuj z nią kontakt wzrokowy. Zwracaj się bezpośrednio do niej („czego się napijesz?”), a nie do tłumacza („spytaj czego się napije”).

Osoby niesłyszące należy włączać w proces podejmowania decyzji ich dotyczących. Nie można decydować za nich.

Zanim zaczniesz mówić do osoby niesłyszącej/niedosłyszącej, upewnij się że na ciebie patrzy. W zależności od sytuacji możesz zamachać ręką, dotknąć jej ramienia lub włączyć i wyłączyć światło.

Jeżeli osoba niesłysząca lub niedosłysząca nie zrozumie któregoś zdania, nie powtarzaj go a ujmij to, co chcesz powiedzieć inaczej.

Mów z twarzą zwróconą w kierunku rozmówcy. Cichy, dobrze oświetlony pokój jest najlepszy do skutecznej komunikacji. Jeżeli stoisz przy źródle światła, np. przy oknie, i jesteś zwrócony do niego plecami, blask może spowodować, że twoja twarz będzie niewyraźna, co uniemożliwi osobie niedosłyszącej czytanie z ruchu warg.

Mów wyraźnie. Większość osób niedosłyszących pomaga sobie w zrozumieniu wypowiedzi patrząc na usta rozmówcy. **Gdy mówisz nie żuj gumy, nie pal papierosów ani nie zasłaniaj ust.**

Nie musisz krzyczeć do osoby niesłyszącej lub niedosłyszącej. Jeżeli osoba ta używa aparatu słuchowego, jest on na pewno dostosowany do normalnego poziomu głosu i twój krzyk będzie przez to zniekształcony.

Po co chętnie sięgną osoby mające problem ze słuchem.

Telefon dla osób niedosłyszących - osoby z uszkodzeniem tych części ucha, które biorą udział w mechanicznym przetwarzaniu fali dźwiękowej, mogą skorzystać z telefonu wykorzystującego przewodnictwo kostne. Zamiast do ucha osoba z niedosłuchem przykładła słuchawkę do kości czaszki. Sygnał przekazywany jest dzięki wibracjom przez kości czaszki bezpośrednio do ucha wewnętrznego z

pominięciem ucha zewnętrznego i środkowego. Istnieją przystawki, które można podpiąć do normalnego telefonu. Ich zadaniem jest wzmocnienie i poprawienie jakości głosu.

Czujniki - proste urządzenia, które zamieniają dźwięk na sygnał świetlny. Dzięki temu, osoby niesłyszące widzą, kiedy dzwoni dzwonek do drzwi, dzwoni telefon czy rozprzestrzenia się dym.

Aplikacje i programy - zarówno system android jak i IOS pozwala zainstalować wiele przydatnych aplikacji. Jedne pozwalają przekładać język mówiony na migany, inne rozpoznawać natężenie światła w pokoju.

Wibrujący budzik migający mocnym światłem oraz wibrujący, często dodatkowo wyposażony w funkcję głośnego alarmu dźwiękowego. Posiadają klips, który łatwo można przypiąć do poduszki bądź ubrania.

źródło obrazu: Freepik.com

Umieją orientować się w terenie i poruszać się po ulicach, są w stanie same podróżować, choć czasem korzystają z laski lub z pomocy psa przewodnika. Niektóre osoby mogą mieć problemy ze wzrokiem, które nie są widoczne. Bądź przygotowany, aby udzielić takiej osobie pomocy – na przykład przeczytać jej coś – kiedy cię o to poprosi.

Zanim nawiążesz kontakt fizyczny, uprzedź o tym osobę niewidomą. Wymień swoje imię, a jeżeli jest to stosowne – również funkcję, jaką pełnisz. Powinieneś też przedstawić osobę niewidomą wszystkim osobom z grupy, aby nie poczuła się ona wykluczona.

Jeżeli nowy pracownik, student jest osobą niewidomą lub niedowidzącą, oprowadź go po wszystkich pomieszczeniach.

Osoby niewidome korzystają ze swoich rąk do utrzymywania równowagi, więc jeżeli chcesz ją poprowadzić, zaproponuj jej swoje ramię, zamiast chwytać ją za rękę (można jednak poprowadzić rękę osoby niewidomej do poręczy lub oparcia krzesła, jeżeli chce ona wejść na schody lub usiąść).

Jeżeli osoba niewidoma korzysta z pomocy psa przewodnika, idź po przeciwnej stronie niż pies. Idąc opisz otoczenie i wskazuj przeszkody, np. schody („w gór” lub „w dół”) albo dziurę w chodniku. Inne zagrożenia to: drzwi obrotowe, otwarte drzwiczki szafy i przedmioty wystające ze ścian na poziomie głowy, takie jak rośliny czy lampy. Jeżeli chcesz ostrzec osobę niewidomą, zrób to w sposób konkretny. Sam okrzyk „uwaga!” nie pozwoli jej zorientować się, czy ma się zatrzymać, uciekać, pochylić czy coś przeskoczyć.

Osoby niedowidzące mogą przeczytać jedynie informacje wydrukowane dużą czcionką. Rodzaj czcionki i odpowiednie odstępy są równie ważne, jak jej rozmiar. Etykiety i oznaczenia powinny być napisane wyraźnymi literami kontrastującymi z tłem. Osobom niedowidzącym najłatwiej jest przeczytać tekst napisany wielkimi białymi literami na czarnym tle, dużym ułatwieniem w czytaniu jest wyrównywanie tekstu do lewej strony na prezentacji.

Jeśli chciałbyś uścisnąć dłoń osobie niewidomej nie musisz czekać na inicjatywę z jej strony - zasygnalizuj: „Chcę uścisnąć twoją dłoń” „Ściskam dłoń”. Pozwala to niewidomemu rozmówcy na wyciągnięcie ręki w Twoją stronę w geście przywitania lub pożegnania. Szarpanie ręki, wyciąganie jej z kieszeni osoby, z którą chcesz porozmawiać, czy wysunięcie dłoni w milczeniu z pełnym napięciem oczekiwaniem na uścisk jest zdecydowanie niezalecane.

Przedstawiaj się spotykając osobę niewidomą nawet, jeśli jesteście znajomymi z dłuższym stażem.

Sygnalizuj swoją obecność, kiedy wchodzisz do pomieszczenia, w którym przebywa osoba niewidoma oraz informuj o tym, że wychodzisz.

Chcąc zwrócić się do osoby niewidomej znajdującej się w grupie osób, zasygnalizuj że mówisz właśnie do niej, np. wymieniając jej imię.

Jeśli chcesz uścisnąć dłoń osoby niewidomej, nie musisz czekać na inicjatywę z jej strony – po prostu powiedz: „Chcę uścisnąć twoją dłoń”.

Opisuj zdarzenia, które nie mają charakteru dźwiękowego.

Nie unikaj słów: zobaczyć, widzieć, oglądać. Osoby niewidome używają ich w sposób naturalny.

Pomagając w przemieszczaniu się pozwól osobie niewidomej chwycić Cię za ramię tuż powyżej łokcia. Nie popychaj jej przed sobą, ani nie ciągnij z rękę.

Podczas asystowania stosuj jak najwięcej komunikatów słownych – informuj o przeszkodach spotykanych na drodze, którą przemierzacie, opisz pomieszczenia, w

których osoba niepełnosprawna jest po raz pierwszy.

Nie głaszcz, nie karm, nie inicjuj zabawy z psem przewodnikiem.

Zasady adaptacji materiałów dydaktycznych do potrzeb osób słabowidzących.

Adaptacja materiału do potrzeb osób słabowidzących, poza dostosowaniem w kroju i wielkości czcionki, może oznaczać szereg zmian adaptacyjnych m.in. w: odstępach w tekście, stosowanych kolorach i kontraście, cieniowaniu, układzie strony i wielkości marginesów, numeracji stron. Ważnym zagadnieniem jest również adaptacja elementów graficznych.

Biorąc pod uwagę sposób czytania tekstów, możemy podzielić osoby słabowidzące na kilka grup:

1. Osoby czytające standardowy tekst.
2. Osoby czytające standardowy tekst z użyciem pomocy optycznych.
3. Osoby czytające powiększony tekst.
4. Osoby czytające powiększony tekst z użyciem pomocy optycznych.
5. Osoby czytające duży tekst.

Zaadaptowany materiał musi być jak najwierniejszy oryginałowi, tzn. zawierać wszystkie istotne elementy utworu, łącznie z elementami graficznymi, pozwalające na pracę w grupach mieszanych osób z dysfunkcją wzroku i pełnosprawnych.

Zwiększenie dostępności materiału uzyskuje się dokonując adaptacji przede wszystkim w takich obszarach jak np. zmiany kontrastu czy odległości.

Najważniejsze zasady adaptacji materiałów.

Należy stosować pionową orientację strony.

Nie należy umieszczać żadnych elementów poza polem zadruku i drukować na spadzie, ponieważ dla osób korzystających z pomocy optycznych będzie to nieczytelne.

Należy używać standardowego rozmiaru papieru.

Należy stosować jednakowy układ strony i rozwiązania adaptacyjne w przypadku adaptacji książek z jednej serii.

Elementy graficzne, takie jak zdjęcia, wykresy, ilustracje itp. powinny być umieszczone min. 1 cm od tekstu.

Tekst na stronie powinien mieć układ liniowy, równany do lewej, ułożony w jednej kolumnie. Nie należy wyrównywać obustronnie tekstów, gdyż efektem takiego działania jest wprowadzenie nierównych odległości pomiędzy poszczególnymi elementami tekstu.

Akapity powinny być traktowane w specyficzny sposób, tj. w tekście nie powinno być wcięć, należy wprowadzić czytelną odległość pomiędzy akapitami wynoszącą 150% interlinii.

Do numeracji stron powinno się stosować tę samą czcionkę (krój i wielkość) co w podstawowym tekście.

Numery muszą być umieszczone w stałych miejscach na stronie w całym adaptowanym utworze; należy stosować klasyczną numerację stron. Nie należy dzielić wyrazów.

Dopuszczalne jest formatowanie tekstu tylko w układzie pionowym, ukośne czy pionowe umieszczenie tekstu uczyni go nieczytelnym dla osób korzystających z pomocy optycznych.

Zadanie/ćwiczenie powinno w całości mieścić się na jednej stronie, względnie na dwóch stronach obok siebie.

Dwustronne drukowanie książki jest rekomendowane. Należy jednak unikać dwustronnego druku w wypadku, gdy następują przebiccia druku na odwrotną stronę, gdyż może to znacząco obniżyć czytelność materiału.

Wskazane jest używanie czcionek jednoelementowych, bez szeryfów i cieniowań (szeryfy: poziome kreski dodawane do litery – przykładem takiej czcionki jest Times New Roman); rekomendowane są kroje czcionek z rodziny Arial, Verdana, ponadto Humanist 777 i Futura PL oraz czcionka dla osób słabowidzących APHont – darmowa wersja czcionki jest dostępna w APH, a polskie znaki do czcionki zostały opracowane w ramach działań Partnerstwa IW EQUAL „Per linguas mundi ad laborem”.

Czcionka o wielkości 12 pkt uważana jest za standardową, czcionka o wielkości 14-16 pkt określana jest jako powiększona, natomiast czcionkę 18 pkt i większą uznaje się za dużą; zasadniczo nie przygotowuje się do druku materiałów o czcionce większej niż 18-20 pkt, ponieważ trudno jest adekwatnie zaprezentować materiał podręcznika w takim powiększeniu; w przypadku adaptacji materiału dla konkretnej osoby należy uzgodnić indywidualnie wielkość i krój czcionki. W sytuacji przystosowywania książki dla większej grupy osób słabowidzących, wskazane jest stosowanie czcionki wielkości pomiędzy 14 a 18 pkt – należy unikać większych powiększeń tekstów, poza nagłówkami i tytułami.

Czcionka do druku podstawowego tekstu powinna być czarna o 100% nasyceniu koloru czarnego. Dopuszcza się użycie kolorowej czcionki do nagłówków, tytułów czy śródtytułów, czcionka powinna być mocno kontrastowa w stosunku do koloru tła, np. 100% granatowy na białym tle. Wskazane jest aby czcionka kolorowa miała 100% nasycenia koloru np. czerwonego, zielonego.

W nagłówkach, tytułach wskazane jest stosowanie czcionki pogrubionej i odpowiednio większej, o 2-4 pkt od podstawowej.

Cieniowanie oraz stosowanie szarości jest zabronione.

Dla zwiększenia czytelności tekstu największy możliwy kontrast powinien być stosowany w odniesieniu do tekstu i tła. Czynnikiem najistotniejszym w tym przypadku jest dobór kolorów, niektóre kombinacje kolorów, poza czarno-białym, mogą być nieczytelne dla osób z zaburzonym widzeniem barw. („Zestawienie barw – kontrast barw”, w: Materiały Tyflogiczne, s. 117).

Tekst powinien być drukowany na tle bez jakichkolwiek graficznych elementów – faktur, deseni, cieniowań itp.

Błyszczący papier może powodować niepotrzebne olśnienia, z tego powodu wskazane jest użycie papierów matowych.

Grafika musi być przedstawiona w dobrym kontraście, przejrzystości oraz z maksymalnie wiernymi szczegółami i informacjami w stosunku do oryginału.

Rekomendowane jest, aby informacje umieszczone na rysunku były również zawarte w teście. Należy unikać sytuacji, w których, rozwiązując zadania, osoba słabowidząca miałaby polegać wyłącznie na informacjach z rysunku.

Należy unikać nakładania tekstu na diagramy czy wykresy – takie rozwiązanie graficzne jest mało czytelne dla osób słabowidzących.

Wszystkie wykresy powinny zawierać krótki opisowy nagłówek lub tytuł.

Jeżeli w pytaniu w teście pojawia się polecenie zmierzenia na rysunku lub wykresie np. odległości, to zastosowana skala rysunku musi odpowiadać rzeczywistości, tak aby udzielenie prawidłowej odpowiedzi było możliwe.

Narzędzia i urządzenia wspierające osoby niewidome i słabowidzące.

źródło obrazu: Freepik.com

BIAŁA LASKA (laski sztywne i składane, teleskopowe, stożkowo-trzpieniowe i podpórcze) służy osobie niewidomej w orientacji przestrzennej. Każdy niewidomy, nawet jeżeli korzysta z innych pomocy ułatwiających samodzielne poruszanie się, jak psy-przewodniki czy elektroniczne wykrywacze przeszkód, musi posługiwać się białą laską. Laska bowiem, oprócz ułatwienia w wykrywaniu przeszkód, rozpoznawania rodzaju przeszkody, wyszukiwania możliwości przejścia, stanowi znak niewidomych. Ta jej funkcja jest niezwykle cenna. Ostrzega kierowców, że dany przechodzień nie widzi i należy na niego szczególnie uważać. W znacznej mierze chroni to niewidomych przed wypadkami drogowymi. Laska zwraca również uwagę przechodniów na niewidomego, co ułatwia uzyskanie informacji i pomocy. Z tych względów trudno jest przecenić znaczenie tej prostej pomocy w uzyskaniu przez niewidomych możliwie najwyższego stopnia samodzielności.

Urządzenia umożliwiające posługiwanie się pismem: brajlowskie maszyny do pisania, zwykłe maszyny do pisania, tabliczki brajlowskie, rysiki, tabliczki umożliwiające ręczne pisanie ociemniałym, którzy czynność tę mieli doskonale opanowaną w okresie przed utratą wzroku, tabliczki ułatwiające składanie podpisów, elektroniczne urządzenia umożliwiające czytanie zwykłego pisma przez całkowicie niewidomych oraz słabowidzących, np. komputer wyposażony w mowę syntetyczną i skaner. Przywrócenie możliwości posługiwania się pismem jest ważnym czynnikiem całościowej rehabilitacji. Przywraca osobom z poważnymi dysfunkcjami wzroku możliwości zdobywania wykształcenia, podnoszenia kwalifikacji zawodowych, rozwijania zainteresowań, utrzymywanie kontaktów z innymi ludźmi, pracę zawodową i twórczą, ułatwia życie codzienne.

Urządzenia nagrywająco-odtwarzające dźwięki: dyktafony, magnetofony, radiomagnetofony. Umożliwiają łatwe zapisywanie różnych tekstów, notatek, dyspozycji, planów opracowań. Możliwość taka ułatwia niewidomym i słabowidzącym wykonywanie pracy zawodowej oraz ma zastosowanie w życiu codziennym. Najważniejszą ich funkcją jest łatwość korzystania z różnorodnych informacji oraz z literatury nagranej na taśmie magnetofonowej. Urządzenia te stwarzają również możliwości łatwego dostępu do tak ważnej dziedziny sztuki, jaką jest muzyka.

Pomoce optyczne: lupy o dużych powiększeniach i zarazem dość dużych polach obserwacji, lunetki, linały optyczne, folie optyczne, powiększalniki telewizyjne. Powiększalniki telewizyjne przydatne są do czytania tekstów, oglądania szkiców, rysunków, zdjęć; lunetki potrzebne są przy poruszaniu się po drogach publicznych,

ulicach, korzystaniu ze środków lokomocji itp. Lupy stwarzają możliwość łatwego przenoszenia i oglądania mniejszych przedmiotów w różnych warunkach. Przy czytaniu tekstów przez osoby niewymagające zbyt dużych powiększeń dobre są linały i folie optyczne. Dla innych lepsze są monookulary.

Zegarki dostosowane do możliwości percepcyjnych niewidomych i

słabowidzących: zegarki naręczne i kieszonkowe, budziki, minutniki, zegary ściennie wszystkie muszą być obrajlowione lub udźwiękowione. Zegarek taki daje orientację w czasie, umożliwia wysłuchanie określonych audycji radiowych, dzienników itp. bez ciągłego pytania o godzinę.

Inne urządzenia udźwiękowione: udźwiękowione wagi kuchenne i łazienkowe, wskaźniki poziomu cieczy, udźwiękowione wizjery, wyłączniki czasowo-sprężynowe, termometry łazienkowe i do pomiaru temperatury powietrza, igły brajlowskie i nawlekacze do igieł oraz inne podobne pomoce i urządzenia ułatwiają niewidomym życie codzienne.

Sprzęt komputerowy i elektroniczny:

Komputer z zastosowaniem programu mowy syntetycznej czy monitora brajlowskiego umożliwia korzystanie z baz danych, arkuszy kalkulacyjnych i innych programów użytecznych; dzięki programowi mowy syntetycznej komputer, z którego korzysta osoba niewidoma, każdą wykonaną pracę sygnalizuje głosem. Wiadomo jakie litery się naciska, co napisano w wiadomości e-mail, jakie programy znajdują się na pulpicie, a także kto dostępny jest na skype czy w aplikacji Messenger. Dzięki udźwiękowieniu niewidomy użytkownik może korzystać z wielkich możliwości, jakie daje serfowanie po sieci.

Mówiący telefon - telefony z androidem, jak i iPhone'y mają już na stałe i na starcie zaimplementowane programy mówiące. Każdy niewidomy użytkownik, po ich włączeniu, może więc w pełni korzystać z telefonu – prowadzić rozmowy, wysyłać i odczytywać smsy, uzupełniać kalendarz, korzystać z internetu. Telefony te można również tak ustawić, by lepiej służyły osobom z zaburzeniami wzroku, tj. zmienić kontrast, rodzaj i wielkość czcionki, zmienić jasność ekranu.

Tester kolorów - przypomina pilot do telewizora; zaopatrzony w minikamerę posiada kilka przycisków, pomagających nie tylko ustalić dokładny kolor materiału czy przedmiotu, do którego przyłożymy tester, ale również ustawić budzik, sprawdzić nasycenie barwy czy włączyć stoper.

Urządzenia lektorskie czytają materiały drukowane, takie jak książki, gazety, listy, wydruki itp., za pomocą głosu syntetycznego. Często wyświetlają czytany tekst na ekranie w wersji znacznie powiększonej. Niektóre z nich można podłączyć do internetowej sieci i poczty e-mail. Istnieją i takie, które poza odczytywaniem głośno

tego, co napisane, dodatkowo wyświetlają tekst w brajlu, co umożliwia na przykład dokładną korektę tekstu. Występują również w wersji mobilnej.

Braille Labeller – umożliwia wykonywanie etykiet brajlowskich na specjalnych samoprzylepnych rolkach. Można przygotować krótkie informacje w alfabecie Braille'a i nakleić na prawie każdej powierzchni. Wszystkie procedury wykona specjalne oprogramowanie dostarczane z Braille Labeler: wystarczy wpisać tekst, a program sam przetłumaczy go na pismo Braille'a i wydrukuje etykietę. Niezastąpiony, aby oznaczyć sprzęt, z którego korzysta się w pracy, jak i budynkach publicznych do oznaczania ciągów komunikacyjnych, wind, sal wykładowych itp.

Programy powiększające obraz na monitorze komputera dają swobodę pracy nad tekstem, czytania tekstów w zapisie cyfrowym, przetwarzania tekstów i tworzenia nowych.

Elektroniczne notatniki brajlowskie - małe urządzenia, które łatwo przenosić; notatki brajlowskie mogą być skopiowane do komputera i przetwarzane bez żadnych trudności.

Osoby z dysfunkcją narządu ruchu.

źródło obrazu: Freepik.com

Nie pochylaj się nad osobą w wózku żeby ucisnąć komuś dłoń. W żadnym razie nie powinno się stawiać drinka na pulpicie przymocowanym do czyjegoś wózka.

Pamiętaj, że osoby korzystające z wózka nie mogą wszędzie dosięgnąć. Staraj się umieścić jak najwięcej przedmiotów w zasięgu ich rąk. Rozmawiając z osobą korzystającą z wózka weź krzesło i usiądź na jej poziomie. Jeżeli nie jest to możliwe, stań w niewielkiej odległości, żeby nie musiała ona nadwyręzać szyi, aby nawiązać z tobą kontakt wzrokowy.

Jeżeli najbliższa toaleta publiczna nie jest dostosowana dla potrzeb osób niepełnosprawnych lub znajduje się na piętrze, które jest dla nich niedostępne, pozwól osobie na wózku skorzystać z toalety prywatnej albo służbowej.

Niektóre osoby nie mogą w pełni poruszać swoimi dłońmi, nadgarstkami czy ramionami. Bądź przygotowany na to, aby udzielić im pomocy przy sięganiu,

chwytności i podnoszeniu przedmiotów, otwieraniu drzwi i gablot czy obsługiwaniu automatów i innego sprzętu.

Co może pomóc osobie z niepełnosprawnością ruchową.

Telefon Clarity Fortissimo – aparat jest w pełni do obsłużenia przy pomocy komend głosowych. Rozmowy rozpoczynane są i kończone bez tradycyjnego podnoszenia i odkładania słuchawki. Urządzenie wyposażone jest w automatyczną sekretarkę, a bluetooth pozwala na połączenie telefonu z innymi urządzeniami.

Piszący ptak – gdy trudno utrzymać w ręku cienki długopis czy ołówek. Dzięki „ptakowi” uchwyt staje się o wiele pewniejszy, co pozwala na precyzyjniejsze posługiwanie się długopisem, czy piórem.

Uchwyt do ubierania - specjalnie skonstruowany uchwyt pozwala na zaczepienie ubrania i zbliżenie go do ręki. Dzięki temu urządzeniu znacznie łatwiej nałożyć kurtkę, marynarkę, czy płaszcz.

Osoby z zaburzeniami mowy.

Poświęć takiej osobie pełną uwagę. Bądź cierpliwy. Nie przerywaj jej, ani nie kończ za nią zdań. Jeżeli masz trudności z jej zrozumieniem, nie przytakuj. Po prostu poproś o powtórzenie. W większości przypadków osoba ta nie będzie miała nic przeciwko powtórzeniu i doceni twój wysiłek w wysłuchanie tego, co ma do powiedzenia.

Jeżeli nie jesteś pewien czy dobrze zrozumiałeś, dla sprawdzenia możesz sparafrazować wypowiedź.

Jeżeli pomimo prób nadal nie możesz zrozumieć danej osoby, poproś ją o napisanie na kartce tego, co chce powiedzieć, lub zaproponuj inny sposób ułatwienia komunikacji.

Ciche otoczenie ułatwia komunikację.

Osoby niskiego wzrostu.

Zadbaj o to, aby wszystkie niezbędne przedmioty w możliwie jak największym stopniu znajdowały się w zasięgu osoby.

Miej świadomość tego, że osoby niskiego wzrostu liczą na to, że będą mogły korzystać ze wszelkich urządzeń dostosowanych do swojego wzrostu. Zwracaj uwagę na to, aby nie korzystać z zamocowanych na niższym poziomie urządzeń, jeżeli ich liczba jest ograniczona.

Nigdy nie głaszcz po głowie, ani nie całuj w nią osoby niskiego wzrostu. Osób z innymi niepełnosprawnościami również.

Komunikacja może być łatwiejsza, jeżeli rozmówcy znajdują się na tym samym poziomie. Osoby niskiego wzrostu mają różne preferencje. Możesz przyklęknąć, aby znaleźć się na poziomie osoby, z którą rozmawiasz, odsunąć się, aby umożliwić kontakt wzrokowy, a twój rozmówca nie musiał zadzierać głowy (może być to trudne

w pomieszczeniu, w którym przebywa duża liczba osób) lub usiądź na krześle. Zachowuj się naturalnie i reaguj na wskazówki ze strony rozmówcy.

Osoby z porażeniem mózgowym (w wyniku uszkodzenia centralnego układu nerwowego mają trudności z kontrolowaniem swoich mięśni).

Wiele osób z porażeniem mózgowym mówi w sposób niewyraźny, wykonując przy tym mimowolne ruchy ciała. Twoim pierwszym odruchem może być zlekceważenie tego, co osoby te chcą powiedzieć z powodu ich powierzchowności. Kontroluj swoje reakcje i rozmawiaj z daną osobą w taki sam sposób, jakbyś rozmawiał z kimkolwiek innym.

Osoba, która może wydawać się pijana, chora lub wymagać natychmiastowej pomocy medycznej, może mieć w rzeczywistości porażenie mózgowe lub posiadać inny rodzaj niepełnosprawności. Zanim zaczniesz działać na podstawie pierwszego wrażenia, zdobądź niezbędne informacje niezależnie od tego, czy dana sytuacja ma charakter naukowy, społeczny czy prawny.

Zespół Tourette'a (Osoba z zespołem Tourette'a może wydawać dźwięki lub wykonywać gesty, tiki, których nie są w stanie kontrolować. Niewielki odsetek mimowolnie wypowiada przekleństwa, obelgi lub nieprzyzwoite słowa. W przypadku pracownika lub studenta z zespołem Tourette'a dobre skutki przynosi zrozumienie i akceptacja ze strony współpracowników oraz innych osób ze społeczności).

Jeżeli u osoby z zespołem Tourette'a podczas rozmowy pojawiają się tiki wokalne, po prostu poczekaj, aż miną, a następnie spokojnie kontynuuj rozmowę.

Im usilniej osoba ta próbuje je powstrzymać, tym bardziej atak się nasila. Pomóc może zapewnienie osobie z zespołem Tourette'a możliwości opuszczenia na chwilę spotkania lub rozmowy, aby w odosobnieniu przeczekała atak.

Osoby o odmiennym wyglądzie (dotyczy osób, które mogą nie posiadać ograniczeń odnoszących się do ich codziennej aktywności, ale z powodu swojego wyglądu są traktowane jak gdyby były niepełnosprawne; osoby ze zmianami na twarzy, takimi jak rozszczep wargi lub podniebienia, deformacje czaszkowo-twarzowe lub zmiany skórne; osoby o ponadprzeciętnie niskim lub wysokim wzroście lub wadze; osoby, u których mogą być widoczne skutki przyjmowania leków, np. drżenie – często spotykają się z tym, że ludzie przyglądają się im, odwracają wzrok lub patrzą na nie w taki sposób, jakby były niewidoczne).

Wszyscy odczuwają potrzebę pozytywnego obrazu własnej osoby, aby czuć się w pełni aktywnym członkiem społeczeństwa.

Jeżeli widzisz osobę odpowiadającą powyższemu opisowi, po prostu uśmiechnij się do niej.

Jeżeli sytuacja temu sprzyja, zacznij rozmowę i włącz tę osobę do wszelkich toczących się aktualnie wydarzeń, tak samo, jakbyś uczynił to w przypadku osoby o „przeciętnym wyglądzie”.

Ukryta niepełnosprawność.

Pewne osoby mogą prosić cię o coś lub zachowywać się w sposób, który wydaje ci się dziwny. Taka prośba lub zachowanie może mieć związek z niepełnosprawnością

tej osoby. Na przykład, możesz udzielać komuś na pozór prostych wskazówek słownych, ale osoba ta prosi cię o zapisanie tych informacji. Może mieć ona trudności z przyswajaniem informacji i komunikacja w formie pisemnej jest dla niej łatwiejsza. Pomimo, iż ukryta, niepełnosprawność jest w tych przypadkach prawdziwa. W miarę możliwości szanuj potrzeby i prośby takiej osoby.

Epilepsja (padaczka) – stan neurologiczny charakteryzujący się napadami padaczkowymi pojawiającymi się w przypadku zaburzeń czynności mózgu w postaci wyładowań bioelektrycznych. Napady padaczkowe mogą mieć gwałtowny przebieg lub może wydawać się, że dana osoba znajduje się w transie. Podczas napadów częściowych złożonych, osoba, która jest nimi dotknięta może chodzić lub wykonywać inne ruchy, chociaż w rzeczywistości jest ona nieprzytomna.

Jeżeli ktoś dostaje ataku padaczki, nic nie można zrobić, aby go powstrzymać. Jeżeli osoba ta przewróciła się, upewnij się, że jej głowa jest bezpieczna i czekaj, aż atak minie.

Kiedy atak ustąpi, osoba ta może czuć się dezorientowana i zawstydzona. Spróbuj zapewnić jej odosobnione miejsce, aby mogła się uspokoić.

U niektórych osób napady padaczkowe mogą wywoływać pagery i światło stroboskopowe.

Wieloczynnikowa nadwrażliwość chemiczna MCS (ang. *Multiple Chemical Sensitivity*) oraz zaburzenia układu oddechowego, takimi jak astma lub rozedma płuc, reagują na znajdujące się w powietrzu toksyny. Silną reakcję może wywołać zaduch, opary środków czyszczących, perfum, środków do prania dywanów, odświeżaczy powietrza, czy nawet opary markerów.

Staraj się unikać czyszczenia stołów, okien lub innych powierzchni środkami w sprayu, jeżeli w twoim miejscu pracy przebywają inne osoby. Jeżeli musisz użyć produktu w sprayu, rozpylaj lub rozlewaj go bezpośrednio na tkaninę, a nie w powietrze. W miarę możliwości używaj produktów z mniejszą zawartością toksyn. Utrzymuj dobrą wentylację oraz dobrą jakość powietrza wewnątrz pomieszczeń.

Szczególnie szkodliwe dla osób z MCS lub zaburzeniami układu oddechowego może być bierne palenie. Stosuj i egzekwuj stosowanie przepisów antynikotynowych, również w toaletach i na klatkach schodowych. Przekonaj osoby, aby nie gromadziły się przy wejściach do budynków uczelni. Wyznacz oddzielną palarnię, której drzwi są zawsze zamknięte, a powietrze wentylowane na zewnątrz.

Nosiciele ludzkiego wirusa niedoboru odporności (HIV) lub chorujące na zespół nabytego niedoboru odporności (AIDS) mają osłabiony układ odpornościowy, co oznacza, że ich organizmy mają trudności ze zwalczaniem infekcji.

Wirusem HIV nie można zarazić się przez zwykły kontakt, na przykład przez podanie ręki, a zatem nie obawiaj się dotykać lub być dotykany przez osoby z AIDS.

Osoba z wirusem HIV lub AIDS jest szczególnie narażona na infekcje przenoszone przez powietrze. Uważaj, aby nie narażać innych osób. Jeżeli masz infekcję dróg oddechowych lub inną łatwo przenoszącą się chorobę nie narażaj ich na kontakt z sobą w tym czasie. Poinformuj o swojej infekcji.

Wiele osób z AIDS czuje się napiętnowanych. Poprzez zwykłe powitanie lub podanie ręki dasz im odczuć, że są akceptowani. Ma to dla nich bardzo duże znaczenie.

Zaburzenia psychiczne – osoby z zaburzeniami psychicznymi mogą mieć czasami trudności z radzeniem sobie z zadaniami i kontaktami codziennego życia. Ich zaburzenia mogą zakłócać ich zdolność odczuwania, myślenia lub współżycia z innymi. Większość osób z zaburzeniami psychiatrycznymi nie jest agresywna. Jedną z głównych przeszkód, jakie napotykają jest nastawienie osób w swoim otoczeniu. W związku z tym, że zaburzenia te mają charakter ukryty, może zdarzyć się, że nawet nie zorientujesz się, że dana osoba ma problemy związane ze stanem umysłowym.

Stres może wpływać na zdolność funkcjonowania takiej osoby. Spróbuj ograniczyć do minimum napięcie towarzyszące danej sytuacji.

Osoby z zaburzeniami psychicznymi mają różne osobowości i różne sposoby radzenia sobie ze swoją niepełnosprawnością. Niektórzy mogą mieć trudności z rozumieniem znaków społecznych, podczas gdy inni mogą być nadwrażliwi. Jedna osoba może być pełna energii, a inna może wydawać się niemrawa. Traktuj każdą osobę jako indywidualną jednostkę. Zapytaj, co sprawi, że poczuje się swobodnie i w możliwie jak najwięszym zakresie szanuj jej potrzeby.

W sytuacji kryzysowej zachowaj spokój i udziel wsparcia w taki sam sposób, jak w przypadku każdej innej osoby. Zapytaj, jak możesz pomóc i dowiedz się, czy osoba ta posiada swojego asystenta, po którego można posłać. Jeżeli sytuacja tego wymaga, możesz zapytać, czy osoba ta ma ze sobą lekarstwa, które musi zażyć.

Warto sobie uświadomić, że bardzo często drobne udogodnienia typu przesunięcie mebli w pokoju, zakup biurka z regulowaną wysokością blatu, czy umieszczenie napisów w brajlu na segregatorach, może znacznie wpłynąć na funkcjonowanie niepełnosprawnego pracownika w biurze. Jeśli jednak pojawiają się wątpliwości, co do tego, co będzie najlepsze dla danej osoby, najlepszym rozwiązaniem będzie szczerą rozmowa. Każdy bowiem jest ekspertem w swojej dziedzinie.

IV. JAK SIĘ ZACHOWAĆ W TOWARZYSTWIE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ – NAJWAŻNIEJSZ ZASADY.¹

1. Zanim pomożesz - zapytaj. Sam fakt bycia niepełnosprawnym nie oznacza, że dana osoba potrzebuje pomocy. Jeżeli znajduje się ona w przyjaznym otoczeniu, zwykle sama da sobie świetnie radę. Dorośli niepełnosprawni chcą być traktowani jak niezależni ludzie. Pomoc należy oferować jedynie wówczas, gdy wydaje się, że dana osoba może jej potrzebować. Jeżeli tak jest w istocie, zapytaj zanim zaczniesz jej udzielać.

2. Bądź taktowny inicjując kontakt fizyczny. Niektóre osoby niepełnosprawne utrzymują równowagę dzięki swoim rękom, dlatego chwytanie ich za nie – nawet w celu udzielenia pomocy – może tę równowagę zakłócić. Unikaj klepania takiej osoby po głowie a także dotykania jej wózka, skutera czy laski. Osoby niepełnosprawne uważają je za część ich przestrzeni osobistej.

3. Pomyśl zanim coś powiesz. Zawsze zwracaj się bezpośrednio do osoby niepełnosprawnej, nie do jej towarzysza, pomocnika, ani tłumacza języka migowego. Prowadzenie zwykłej rozmowy z osobą niepełnosprawną jest fajne, po prostu zwracaj się do niej jak do każdej innej osoby. Szanuj jej prywatność. Jeżeli będziesz wypytywał ją o jej przypadłość, może się ona poczuć jakbyś sprowadzał ją wyłącznie do jej niepełnosprawności, a nie widział w niej człowieka (jednak wiele osób niepełnosprawnych nie ma nic przeciwko naturalnej ciekawości dzieci i nie krępują się odpowiadać na zadawane przez nie pytania).

4. Nie rób żadnych założeń. Osoby niepełnosprawne same najlepiej wiedzą co mogą zrobić a czego nie. Nie podejmuj za nie decyzji co do uczestnictwa w jakiegokolwiek czynności. W zależności od sytuacji, wykluczanie osób niepełnosprawnych z jakiegokolwiek działania na podstawie założeń o ich ograniczeniach może stanowić pogwałcenie ich praw.

5. Reaguj uprzejmie na prośby osób niepełnosprawnych. Jeżeli osoby niepełnosprawne proszą cię o dokonanie pewnych przystosowań w twojej działalności, to nie jest to skarga. Świadczy to o tym, że czują się w twoim lokalu na tyle swobodnie, aby mówić o swoich potrzebach. Jeżeli twoja reakcja będzie pozytywna, na pewno będą do ciebie wracać i powiedzą swoim znajomym, jak dobrze zostali obsłużeni.

Możesz naprawdę troszczyć się o osobę niepełnosprawną, która przechodzi kryzys, nagle choruje lub z niewyjaśnionych powodów nie przychodzi do pracy/na zajęcia bądź też wyrażać zwykłą ciekawość na jej temat. Pomimo swoich obaw, szanuj prywatność tej osoby. Pozwól jej mówić o swojej sytuacji, jeżeli i kiedy jej to nie krępuje.

¹ Źródło: „Praktyczny poradnik savoir – vivre wobec osób niepełnosprawnych”, Judy Cohen - ACCESS RESOURCES, United Spinal Association; tłumaczenie na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych. Publikacja jest dostępna na stronie Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych. <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/publikacje/>

V. ASPEKTY PRAWNE DOSTĘPNOŚCI ARCHITEKTONICZNEJ, TECHNOLOGICZNEJ I ADMINISTRACYJNEJ.

Ustawa z dnia 19 lipca 2019 roku o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. 2019, poz. 1696).

Celem ustawy jest poprawa warunków życia i funkcjonowania obywateli ze szczególnymi potrzebami, którzy są narażeni na marginalizację lub dyskryminację między innymi ze względu na niepełnosprawność lub obniżony poziom sprawności z powodu wieku czy choroby.

Kalendarium Ustawy.

19.07.2019 - uchwalenie Ustawy.

05.09.2019 - ogłoszenie Ustawy.

20.09.2019 - wejście w życie Ustawy.

21.03.2020 - prace podjęte nad studiami uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego po tej dacie muszą uwzględniać zmienione przepisy ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu gminne programy rewitalizacji opracowywane i zmieniane po tej dacie muszą uwzględniać poprawki wprowadzone w artykule 53. Ustawy.

30.09.2020 - od tego terminu należy powołać koordynatora dostępności.

06.09.2021 - po tej dacie dostęp alternatywny musi być traktowany jako sytuacja WYJĄTKOWA – szczególne potrzeby muszą być zapewniane z wykorzystaniem projektowania uniwersalnego lub racjonalnych usprawnień od tego dnia przy zlecaniu zadań przez podmiot publiczny innym podmiotom w umowie muszą być zawarte wymagania dotyczące dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami od tego dnia podmioty realizujące zadania finansowane ze środków publicznych na podstawie umowy z podmiotem publicznym muszą spełniać wymagania określone w art. 6. Ustawy, czyli zapewniać podstawową dostępność architektoniczną, cyfrową i informacyjno-komunikacyjną po tej dacie osobom ze szczególnymi potrzebami będzie przysługiwała skarga na brak dostępności, pacjenci ze szczególnymi potrzebami mają prawo do informacji w wersjach dostępnych – zgodnych z ustawą o języku migowym – czyli na przykład w formie filmu zawierającego nagranie tłumacza PJM do tego dnia każdy podmiot publiczny musi przygotować pierwszy raport o zapewnieniu dostępności (art. 11 Ustawy). Kolejne raporty muszą być publikowane w BIP co cztery lata.

Sektor publiczny jest zobowiązany do zapewnienia co najmniej minimalnej dostępności, która zagwarantuje dostępność podmiotu publicznego. Podmiot publiczny zapewnia dostępność przez stosowanie uniwersalnego projektowania nowych rozwiązań lub racjonalnych usprawnień w usuwaniu istniejących barier.

Projektowanie uniwersalne to filozofia projektowania włączającego, która uwzględnia różne potrzeby populacji jako całości – skupia się ona na zaspokajaniu potrzeb każdego, a nie tylko osób niepełnosprawnych.

Minimalne wymagania obejmują zapewnienie w instytucjach publicznych:

- **dostępności architektonicznej** – zarówno korytarze, jak i klatki schodowe powinny być wolne od barier i zapewniać możliwość poruszania się po nich między innymi osób na wózku, osób korzystających z kul, lasek i innych pomocy ortopedycznych, osób starszych, a także osób z wózkami dziecięcymi, mających różne problemy z poruszaniem się (windy, schody, korytarze, ciągi piesze w budynku).
- **dostępności cyfrowej** – została kompleksowo uregulowana w ustawie o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych.
- **dostępności informacyjno-komunikacyjnej** – zapewnienie informacji na temat tego, jakie zadania wykonuje dany podmiot w postaci nagrania w polskim języku migowym dla osób głuchych, informacji w tekście łatwym do czytania (ETR) - m.in dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, czy pliku odczytywalnego maszynowo, dzięki któremu taką informację może udźwignąć osoba niewidoma. Dostępność w tym zakresie to także umożliwienie komunikacji z podmiotem w taki sposób, jaki jest dogodny dla osoby ze szczególnymi potrzebami np. poprzez SMS czy przy użyciu usługi tłumaczenia migowego online.

Za koordynację wdrażania ustawy odpowiedzialny jest **minister ds. rozwoju regionalnego** przy pomocy Rady Dostępności – organu opiniotwórczo-doradczego w sprawach dostępności. Ponadto, każdy organ władzy publicznej (w tym administracji rządowej i samorządowej oraz kontroli państwowej i ochrony prawa), a także sądy i trybunały – wyznaczają co najmniej jedną osobę pełniącą funkcję **koordynatora ds. dostępności**.

Profil koordynatora/ki w zakresie dostępności.

Osoba posiadająca wiedzę z zakresu projektowania uniwersalnego oraz dostępności architektonicznej, cyfrowej, informacyjno -komunikacyjnej. Osoba z niepełnosprawnościami lub posiadająca doświadczenie w pracy z osobami z niepełnosprawnościami, osoba współpracująca z organizacjami pozarządowymi/ środowiskiem osób z niepełnosprawnościami, osoba otwarta i chcąca się uczyć, osoba posiadająca wiedzę o funkcjonowaniu instytucji, osoba charakteryzująca się zaangażowaniem i umiejętnościami międzyludzkimi pozwalającymi na przekonywanie innych do konieczności zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Do zadań koordynatora/ki należy:

- przeprowadzanie lub zlecanie audytów dostępności instytucji – aby zdiagnozować miejsca, w których trzeba zapewnić/poprawić dostępność,

- analiza procedur funkcjonujących w instytucji – żeby zapewnić wygodę korzystania osobom ze szczególnymi potrzebami,
- opiniowanie rozwiązań z zakresu dostępności,
- przygotowanie i wdrożenie planu działania na rzecz poprawy dostępności.

Raport z wdrażania dostępności.

Każdy podmiot publiczny od 2021 roku co cztery lata będzie musiał przygotować i umieścić w BIP raport z wdrażania dostępności. Zakres raportu zostanie określony przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Każdy podmiot publiczny będzie musiał opisać: w jaki sposób zapewnia dostępność określoną w art. 6. Ustawy – czyli dostępność architektoniczną, cyfrową i informacyjno–komunikacyjną; wyjaśnić, dlaczego zapewnia dostęp alternatywny – jeśli będzie stosował to rozwiązanie.

DOSTĘPNOŚĆ ARCHITEKTONICZNA.

Dostępność architektoniczna to zbiór wszystkich elementów tworzących dane miejsce lub przestrzeń, które mają bezpośredni wpływ na łatwość, z jaką dana osoba może się w niej poruszać.

Do obowiązków wynikających z Ustawy o dostępności należy:

- Zapewnienie możliwości poruszania się po piętrach i pomiędzy piętrami.
- Umożliwienie dotarcia do wszystkich pomieszczeń (z wyjątkiem technicznych) w budynku.
- Umożliwienie nawigacji wewnątrz budynku w szczególności osobom z wadami wzroku oraz słuchu.
- Umożliwienie wejścia do budynku z psem asystującym.
- Zapewnienie bezpiecznej ewakuacji z budynku wszystkim, w tym osobom z niepełnosprawnościami.

Projektując lub remontując obiekt użyteczności publicznej należy zastanowić się, jak wygląda profil jego użytkowników (w tym w szczególności najsłabszych fizycznie) i w jaki sposób możemy zagwarantować im możliwie dużą dostępność (lub poprawić ją, jeśli adaptujemy obiekt istniejący).

Poniżej informacje co musisz rozważyć.

Kontakt z budynkiem.

Czy obiekt jest przyjazny użytkownikowi?

Czy otoczenie budynku sprawia, że obiekt jest łatwo dostępny?

- czy łatwo jest odnaleźć budynek?

- czy łatwo jest dostać się do budynku?

- czy łatwo jest wejść do budynku?

Rozmieszczenie funkcji w budynku.

Strefa wejściowa – czy łatwo jest uzyskać informację o budynku?

Poruszanie się wewnątrz budynku.

Należy dążyć do minimalizowania konieczności poruszania się w pionie.

Należy zadbać o możliwie szerokie korytarze bez zbędnych przeszkód architektonicznych. Jest to szczególnie ważne dla osób z dysfunkcją narządu ruchu. Zaleca się, by korytarze miały szerokość nie mniejszą niż 1,5 m, a optymalnie – co najmniej 2 m.

Należy zastosować kontrastowe barwy pomiędzy podłogą, a ścianami, a także drzwiami wejściowymi do pomieszczeń, co pozwala na łatwiejszą nawigację osobom słabowidzącym.

Drzwi (numery) do pomieszczeń powinny zostać oznaczone w sposób kontrastowy (np. ciemne cyfry i litery na jasnym tle drzwi) wobec przestrzeni, na której się znajdują. Zaleca się również oznakowanie drzwi do poszczególnych pomieszczeń w sposób wypukły, np. tabliczkami z informacjami w alfabecie Braille'a lub druku wypukłym.

Schody pomiędzy kondygnacjami powinny posiadać antypoślizgową nawierzchnię, poręcze po obu stronach, a także pierwszy i ostatni stopień w biegu winny być oznaczone w sposób kontrastowy względem powierzchni schodów – np. na czarno dla schodów z jasnego materiału (zarówno kolorystycznie, jaki dotykowo). Schody są oświetlone w taki sposób, aby poszczególne stopnie były dobrze widoczne.

Należy stosować ułatwienia do pokonywania schodów, np. rampy, „chodziki”.

Oświetlenie części komunikacyjnych nie może powodować powstawania ostrych i kontrastowych cieni, a także nie powoduje olśnienia - jest rozproszone. Nie wolno stosować podświetlaczy/reflektorów w posadzce skierowanych bezpośrednio do góry.

Czym są racjonalne usprawnienia w dostępności architektonicznej.

Racjonalne usprawnienia to działania polegające na dostosowaniu pomieszczeń czy fragmentów budynku do potrzeb ich użytkowników (np. pracowników z niepełnosprawnością). Zastosowanie tego typu rozwiązań powinno być poprzedzone analizą potrzeb użytkowników oraz przestrzeni architektonicznej, która będzie podlegała adaptacji. Często zdarza się, że wprowadzenie racjonalnych usprawnień jest niemożliwe bez poniesienia wysokich kosztów. Przykładem może być budynek, który posiada schody prowadzące do wejścia oraz kolejne schody już w obrębie holu lub przedsionka. O ile może udać się zastosować normatywną pochylnię na zewnątrz budynku, o tyle może to być trudne już wewnątrz samego obiektu. Często nie ma możliwości zapewnienia osobie z niepełnosprawnością alternatywnego wejścia do obiektu. W takich sytuacjach jedynym rozwiązaniem jest stosowanie urządzeń wspomagających poruszanie się w pionie i poziomie: wszelkiego rodzaju platform elektrycznych i pneumatycznych.

Tego typu infrastruktura powinna być stosowana wyłącznie w sytuacji kiedy nie ma innej możliwości. Pomijając jej stosunkowo wysoki koszt, problem stanowią: brak możliwości samodzielnego korzystania z takich urządzeń, częsta awaryjność, długi czas potrzebny na pokonanie schodów lub różnic wysokości. Zdarza się również, że

wymienione urządzenia wymagają specjalnego przeszkolenia pracowników, którzy nie zawsze są dostępni danego dnia w budynku.

Ewakuacja.

Osoby z niepełnosprawnościami muszą zostać uwzględnione we wszystkich planach ewakuacji z obiektu. Jak się do tego zabrać?

Przygotuj nieobowiązkową listę osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności, które regularnie przebywają w twoim obiekcie, na przykład pracownicy, studenci.

Przygotowując taką listę, powiadom te osoby o tym, że chociaż mogą one nie uważać się za „niepełnosprawne”, powinny zostać w niej uwzględnione w przypadku, gdyby potrzebowały pomocy w sytuacji awaryjnej. Taka sytuacja może dotyczyć na przykład osoby, u której stres lub dym może wywołać astmę. Regularnie uaktualniaj tę listę w celu uwzględnienia w niej osób, które tymczasowo nie są w pełni sprawne, na przykład kobieta w ciąży lub osoba ze złamaną nogą.

Porozmawiaj z każdą osobą z listy, aby zaplanować najbardziej efektywny sposób udzielenia jej pomocy w sytuacji awaryjnej. Na przykład, osoba z zaburzeniami poznawczymi może być dezorientowana i potrzebować pomocy, aby postępować zgodnie ze wskazówkami. W sytuacji awaryjnej ktoś będzie musiał towarzyszyć osobie niewidomej, nawet jeżeli zna ona drogę na terenie obiektu, w szczególności, jeżeli dana sytuacja dotyczy dużej liczby osób.

Opracuj również plan uwzględniający nieobowiązkowe wpisy na wypadek sytuacji awaryjnej, która może dotyczyć osób niezwiązanych z obiektem, na przykład innych członków społeczności akademickiej.

Przećwicz procedury ewakuacji i regularnie uaktualniaj swoje plany.

UWAGA: Jeśli ze względów np. technicznych lub prawnych, takich jak np. ochrona konserwatorska budynku w którym się mieści się podmiot nie może on zapewnić dostępności w zakresie określonym powyżej, musi zastosować **dostęp alternatywny**. Polega on np. na zmianie organizacyjnej obsługi klientów – np. przeniesieniu jej do pomieszczenia na parterze do którego nie prowadzą schody, lub zapewnianiu osobie ze szczególnymi potrzebami wsparcia innej osoby (np. pomoc przy wejściu na piętro, przetłumaczenie dokumentu, pomoc w komunikacji).

DOSTĘPNOŚĆ CYFROWA.

Zasady zapewniania dostępności cyfrowej reguluje Ustawa z dnia 4 kwietnia 2019 roku o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (Dz. U. 2019, poz. 848). Oznacza to, że muszą być one zgodne ze Standardem WCAG 2.1, czyli Web Content Accessibility Guidelines. Jest to opublikowany przez organizację W3C standard, który zawiera zbiór zasad, jakimi powinni kierować się twórcy stron internetowych, aby przygotowane przez nich strony były maksymalnie dostępne dla osób z różnymi niepełnosprawnościami.

Kalendarium Ustawy:

04.04.2019 - uchwalenie Ustawy o dostępności cyfrowej.

08.05.2019 - ogłoszenie ustawy w Dzienniku Ustaw.

23.05.2019 - wejście w życie większości przepisów Ustawy.

23.09.2019 - po tej dacie nowe strony podmiotów publicznych (powstałe po 23.09.2018) muszą spełniać wymagania określone w Ustawie po tej dacie musi być zapewniona dostępność intranetu i ekstranetu w podmiotach publicznych.

23.09.2020 - strony powstałe przed 23.09.2018 muszą spełniać wymogi określone w Ustawie multimedia powstałe po tej dacie muszą być dostępne.

23.09.2021 - musi być zapewniona dostępność aplikacji mobilnych przygotowanych przez podmioty publiczne.

Ustawa dotyczy w szczególności:

Umieszczenia na stronie danych teleadresowych podmiotu i linku do strony podmiotowej w Biuletynie Informacji Publicznej.

Umieszczenia na stronie narzędzi kontaktowych (np. formularzy, wideotłumacza języka migowego itp.).

Zapewnienie odpowiedniej nawigacji po stronie.

Umieszczenia na stronie deklaracji dostępności.

Zapewnienia na stronie dostępnych multimediów (czyli np. zawierających napisy).

Umieszczenia na stronie informacji dotyczących sytuacji kryzysowej.

Publikacji dostępnych dokumentów urzędowych oraz wzorów umów lub wzorów innych dokumentów przeznaczonych do zaciągania zobowiązań cywilnoprawnych.

Ze stron internetowych i aplikacji korzystają niewidomi i słabowidzący przede wszystkim dzięki czytnikom ekranu (są w każdym telefonie komórkowym oraz mogą być instalowane w każdym komputerze – na przykład NVDA – bezpłatny program, który możesz pobrać ze strony www.nvda.pl) i prawidłowej opcji skalowania, zmieniania kolorów i kontrastów.

Osoby niesłyszące będą szukały na stronie plików wideo w polskim języku migowym, a dla osób z niesprawnymi dłońmi ważne będzie, żeby stronę dało się obsłużyć w całości przy pomocy klawiatury (bez konieczności korzystania z myszki).

Dostępność cyfrowa to nie tylko dostępne strony internetowe, ale także dostępne dokumenty, napisy w filmach czy audiodeskrypcja. O tym, jak przygotować dostępne dokumenty tekstowe, można przeczytać w wytycznych dotyczących dostępności w projektach finansowanych ze środków europejskich.

Tworząc dokumenty w edytorze tekstu przestrzegając poniższych zasad.

Wyrównuj tekst do lewej strony – nie stosuj justowania.

Nie dziel wyrazów – wyłącz tę funkcję w edytorze.

Do rozsuwania znaków używaj funkcji „tekst rozstrzelony”. Błędem jest wstawianie spacji między literami, ponieważ czytnik ekranu, z którego korzystają osoby z niepełnosprawnością wzroku, każdą z liter będzie traktował jak oddzielny wyraz.

Stosuj czcionki, które:

są bezszeryfowe, czyli o kroju pozbawionym ozdobników, w postaci szeryfów – końcówki znaków są proste (na przykład Helvetica, Arial, Calibri, Tahoma);
przykłady czcionek szeryfowych, których nie należy stosować, to Times New Roman, Century - mają rozmiar: minimum 12 pkt.;

stosuj interlinię między wierszami: 1,15 lub 1,5 pkt;

używaj wbudowanych stylów: Nagłówek 1, Nagłówek 2 itd., które pozwalają osobom korzystającym z klawiatury i czytników ekranu przenosić kursor bezpośrednio do wybranego nagłówka;

prawidłowo oznaczone nagłówki pozwalają wyświetlić konspekt dokumentu, dzięki czemu można szybko zapoznać się z jego strukturą.

Stosuj akapity – tekst dzielony na akapity, z zachowaniem wymienionych niżej reguł jest bardziej czytelny:

przeniesienie fragmentu akapitu czy zdania do nowej linii wykonuje się przez wstawienie znaku podziału linii – znak ten można wstawić używając klawiszy: <Shift+Enter>;

przeniesienie fragmentu dokumentu na nową stronę wykonuje się przez wstawienie znaku podziału strony:<Ctrl+Enter>;

nie używaj klawisza <Enter> do przesuwania treści – użytkownicy niewidomi otrzymują wówczas błędną informację od czytnika ekranu;

może to również spowodować błędne wyświetlanie się dokumentów.

Nie twórz pionowych napisów – czytniki ekranu odczytują teksty zgodnie z obowiązującą w języku polskim zasadą pisania i czytania od lewej do prawej i od góry do dołu (tworzenie pionowych tekstów zaburza kolejności czytania tekstu).

Zastępuj hiperłącza etykietami ekranowymi – przy tworzeniu alternatywnego opisu hiperłączy (linków) nie używaj nazw całych linków – należy nadać im nazwę, która jasno określi ich przeznaczenie, na przykład zamiast <http://power.parp.gov.pl/harmonogram/harmonogram-naborow-na-2017-rok> napisz Terminy naborów.

Stosuj narzędzie edytora tekstu do wstawiania listy elementów zamiast wstawiać je ręcznie – po takiej liście można nawigować czytnikiem ekranu.

Pamiętaj o właściwym kontraście.

Wstawiając do tekstu tabelę pamiętaj, żeby:

określić wiersz nagłówek tabeli – zdefiniowanie wiersza nagłówek pozwala osobom niewidomym korzystającym z czytnika ekranu zrozumieć znaczenie treści odczytywanych komórek tabeli;

używać funkcji „Powtórz wiersz nagłówek na nowych stronach” w sytuacji, gdy tabela będzie zajmowała więcej niż jedną stronę dokumentu, wiersz nagłówek automatycznie zostanie powtórzony na kolejnych stronach;

linie siatki były widoczne, co pozwala wizualnie rozpoznawać wiersze i kolumny; wyrównywać tekst w kolumnach do lewej, a dane liczbowe do prawej lub do przecinka dziesiętnego.

Tekst alternatywny to tekstowa informacja dotycząca tego, co widać na zdjęciu, a co jest ważne dla tekstu czy tematu, który to zdjęcie ilustruje. Teksty alternatywne są odczytywane przez czytnik ekranu i pozwalają osobom niewidomym zorientować się, co jest na ilustracji. Nie stosuje się ich jedynie do grafik, które mają charakter ozdobny. O czym pisać? O tym co na zdjęciu jest ważne. Jeśli jest to fotografia przedstawiająca zwycięzców zawodów pływackich, to w tekście alternatywnym powinny znaleźć się informacje o tym, kto stoi na jakim stopniu podium.

Napisy w filmach, które pojawiają się na stronie internetowej instytucji, najprościej zrobić wykorzystując edytor napisów dostępny na Youtube. Instrukcję, jak to zrobić, znajdziesz w pomocy tego serwisu. Napisy nie tylko ułatwią odbiór filmu osobom z niepełnosprawnością słuchu, ale też pozwolą oglądać filmy ze ściszym dźwiękiem. Wszystkie materiały wideo publikowane po 23.09.2020 roku muszą mieć napisy. Więcej o przygotowywaniu napisów dowiesz się z publikacji Fundacji Kultury Bez Barrier. Napisy możesz przygotowywać samodzielnie lub zlecić tę usługę.

Audiodeskrypcja to dodatkowa ścieżka dźwiękowa, dzięki której osoba niewidoma może dowiedzieć się, jakie informacje zawiera obraz wideo. Jak przygotowana jest audiodeskrypcja, możesz usłyszeć w serwisie www.adapter.pl prowadzonym przez Fundację Katarynka.

DOSTĘPNOŚĆ INFORMACYJNO-KOMUNIKACYJNA.

Wskazana w Ustawie dostępność informacyjno-komunikacyjna dotyczy tych wszystkich, którzy do budynku się dostali, ale brakuje im dostępu do informacji w środku.

Podmioty publiczne muszą zapewnić w tym zakresie:

Obsługę z wykorzystaniem poczty elektronicznej, SMS, MMS, strony internetowej lub przez wykorzystanie zdalnego dostępu online do usługi tłumacza przez strony internetowe i aplikacje.

Urządzenia do obsługi osób słabosłyszących, w szczególności pętli indukcyjnych.

Na stronie internetowej danego podmiotu informacje o zakresie jego działalności – w postaci elektronicznego pliku zawierającego tekst odczytywalny maszynowo,

nagrania treści w polskim języku migowym oraz informacji w tekście łatwym do czytania Easy-To-Read (ETR).

Na wniosek osoby ze szczególnymi potrzebami, komunikacji z podmiotem publicznym w formie określonej w tym wniosku.

Co pomoże osobie słabosłyszącej załatwić sprawę?

Osoby słabosłyszące znają język polski, więc większość spraw mogą załatwić na piśmie. Żeby jednak bezpośredni kontakt z urzędnikiem był komfortowy, należy zadbać, aby placówka była wyposażona w pętlę indukcyjną lub system FM, albo urządzenie oparte o komunikację na podczerwień lub system bluetooth.

Pętla indukcyjna – urządzenie, które zmienia dźwięk na fale elektromagnetyczne i w ten sposób dostarcza go do aparatu słuchowego. Ułatwia słyszenie i rozróżnianie mowy.

System FM – działa podobnie jak pętla, tylko jako nośnik dźwięku wykorzystywane są fale radiowe.

System IR – tu rolę nośnika dźwięku pełni podczerwień.

System Bluetooth – działa podobnie jak bezprzewodowy zestaw głośnomówiący.

Opis działalności instytucji należy przygotować w trzech postaciach.

W **PJM (polskim języku migowym)** – dla osób niesłyszących polski to język obcy.

W **pliku odczytywalnym maszynowo** - żeby osoby niewidome mogły wygodnie przygotować się do wizyty.

Jako **tekst łatwy do czytania i rozumienia (ETR)** - to sposób przedstawiania informacji w postaci tekstu i uzupełniającej grafiki. Osoby z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim i umiarkowanym korzystają z tego typu komunikacji. Pozwala on na lepsze zrozumienie otaczającego świata i ułatwia występowanie w swoim imieniu, czyli bycie self-adwokatem.

Ustawa przewiduje także konieczność zapewnienia innych form komunikacji na wniosek osoby z niepełnosprawnością. Może być potrzebny powiększony tekst dla osoby słabowidzącej lub gotowość do komunikacji przy pomocy tablicy z literami dla kogoś, kto nie mówi. Może być potrzebna możliwość przesłania SMS-a lub e-maila. Katalog przykładów może być bardzo szeroki.

Należy pamiętać, że dostarczanie użytkownikom urządzeń i technologii wspomagających nie przyniesie pożądanych efektów, jeżeli środowisko, otaczająca ich infrastruktura, nie będą stwarzały możliwości korzystania z nich. W związku z tym bardzo istotne jest, żeby regulacje prawne w zakresie budownictwa były brane pod uwagę równoległe z polityką i systemami włączającymi osoby z niepełnosprawnościami.

Współpraca na tych polach jest niezbędna celem poprawy dostępności we wszystkich obszarach.

źródło obrazu: stock.adobe.com

VI. RÓWNOŚĆ I RÓŻNORODNOŚĆ, w tym rola świadka niechcianego i niepożądanego zachowania.

Osoby z niepełnosprawnościami posiadają swoje rodziny, pracę, zainteresowania, sympatie i antypatie, a także problemy i radości. Chociaż niepełnosprawność stanowi integralną część tego, kim są, sama w sobie nie określa tych osób. Traktuj JE jak indywidualne jednostki.

Równe szanse to wsparcie grup traktowanych niesprawiedliwie i przestrzeganie związanych z tym regulacji prawnych. Działanie polegające na usuwaniu przeszkód, aby zapewnić sprawiedliwość, aby grupy nieuprzywilejowane miały możliwość pełnego uczestniczenia w życiu społecznym i zawodowym.

Różnorodność - ludzie różnią się między sobą możliwościami w zakresie codziennego funkcjonowania. Niektórzy są wyżsi – sięgają po przedmioty wyżej od innych. Niektórzy mają mniejsze dłonie od innych, więc trudniej jest im chwycić poręcz balustrady. Niektórzy są starsi - mają gorszą wytrzymałość, mniej cierpliwości, siły i zręczności - trudniej pokonywać im dłuższe dystanse lub obsługiwać urządzenia. Niektórzy mają gorszy wzrok od innych i potrzebują okularów do czytania. Jeżeli będziemy potrafili projektować nasze funkcjonowanie w różnych obszarach (np.: architektura, nowoczesne technologie, obsługa klienta) mając na uwadze istnienie wymienionych wyżej dysfunkcji, wówczas więcej osób z nich skorzysta. Taki sposób projektowania nazywa się projektowaniem uniwersalnym. Projektowanie uniwersalne to projektowanie dla wszystkich, z myślą o możliwościach wszystkich ludzi, z uwzględnieniem osób niepełnosprawnych.

Wyróżniamy 7 sfer różnorodności:

- płeć
- wiek
- niepełnosprawność
- równowaga między życiem prywatnym a zawodowym
- pochodzenie etniczne
- religia / przekonania

- orientacja seksualna.

Dbając o różnorodność perspektyw należy pamiętać, żeby uwzględniać aspekty dotyczące minimum następujących sześciu grup osób z niepełnosprawnościami: osoby głuche, osoby słabosłyszące, osoby z niepełnosprawnością narządów ruchu, osoby niewidome, osoby słabowidzące i osoby z niepełnosprawnością intelektualną (w tym ostatnim przypadku może okazać się, że lepszym źródłem wiedzy będą osoby z otoczenia, ale za każdym razem trzeba uwzględniać możliwość wypowiedzenia się przez samych zainteresowanych).

Świadek niechciany i niepożądanego zachowania.

Świadkowie są kluczowymi osobami w powstrzymaniu zjawisk negatywnych, niechcianych, niepożądanych jak przemoc, agresja, mobbing, ponieważ w największym stopniu mogą wpłynąć na zmianę tej destrukcyjnej sytuacji.

Świadkowie są jednak sami uwikłani w toczący się proces i na swój sposób biorą w nim udział. W związku z tym oni również – podobnie jak ofiary i sprawcy – nie są do końca bezstronni i mają ograniczone możliwości obiektywnej oceny sytuacji.

Czynnikiem komplikującym jest przynależność świadków do kilku różnych kategorii. Niektórzy stoją po stronie napastników – wspierają ich.

Inni reagują jako obrońcy – są to osoby, które czynnie bronią ofiary dręczenia, sprzeciwiając się jej prześladowaniu. Takie osoby mogą stać się wsparciem, ale też zmotywować ofiarę, by przeciwstawiła się oprawcy. Podstawowym zachowaniem świadka jest reakcja. Obok niechcianego i niepożądanego zachowania nie należy przechodzić obojętnie, nie należy lekceważyć nawet najdrobniejszych jego przejawów. Obserwator powinien zwrócić uwagę oprawcy, porozmawiać z ofiarą, nawet powiedzieć innym o jego postępowaniu. Dzięki temu będzie ono zauważalne i nieakceptowane, zarówno przez innych.

Kolejnym zachowaniem jest okazanie wsparcia ofierze. Po zdarzeniu negatywnym, którego byliśmy świadkami, należy spytać, czy powtarza się ono, czy może pojawiło się pierwszy raz oraz czy można jej jakoś pomóc. By czuła, że nie jest w tej sytuacji sama i jeśli zdecyduje się na reakcję, to będzie miała wsparcie.

Ponadto jeżeli zdarzy się, iż przyjdzie do nas osoba z informacją o doświadczeniu niechcianych i niepożądanych zachowań, którego nie byliśmy świadkami, należy jej wysłuchać – znaleźć czas, miejsce, by mogła opowiedzieć o tym, co ją spotkało. Nie dawać dobrych rad, nie pocieszać, a wysłuchać ze spokojem, bez obwiniania, zastanowić się nad możliwymi rozwiązaniami. Dla ofiary najważniejsze jest poczucie, że nie jest sama i ma wsparcie!

Jeszcze inni – obserwatorzy – sami wprawdzie nie podejmują działań, lecz jedni z nich mogą być po stronie sprawcy, czerpiąc radość z obserwowania przemocy,

drudzy współczują ofierze i potencjalnie są gotowi do pomocy, choć sami jej nie inicjują.

Żadne z powyższych zachowań świadka nie jest obojętne.

Każdy świadek albo pomaga ofierze, utrudniając prześladowanie, albo ułatwia dręczenie i tym samym wspiera sprawcę. Świadek przeżywa wiele sprzecznych uczuć i emocji. Z jednej strony współczuje ofierze i czuje złość do sprawcy, często jednak zachowanie ofiary irytuje go, a do sprawcy czuje coś w rodzaj podziwu. Jeśli świadek wcześniej reagował na dokuczanie i jego działania nie przyniosły efektu, może odczuwać bezradność i bezsilność, a ponadto – lęk przed sprawcą, a zwłaszcza przed stanieniem się jego ofiarą.

Sprzeczne myśli i uczucia świadka sprawiają, że jego działania mogą być niespójne i nieskuteczne.

VII. DOSTĘPNOŚĆ POLITECHNIKI KRAKOWSKIEJ im. TADEUSZA KOŚCIUSZKI - rozdział dedykowany w szczególności kandydatkom i kandydatom na studia oraz studentkom i studentom.

Biuro ds. Osób z Niepełnosprawnościami Politechniki Krakowskiej im. Tadeusza Kościuszki powstało w 2007 roku. Od samego początku funkcję Pełnomocnika Rektora ds. Osób z Niepełnosprawnościami pełni mgr inż. Jan Ortyl.

Zarówno studentom, jak i pracownikom z niepełnosprawnościami potrzebny jest Pełnomocnik, człowiek, któremu sprawy osób niepełnosprawnych są bliskie, który potrafi doradzić i wie, jak pomóc w trudnych sytuacjach, a w określonych przypadkach może pośredniczyć między poszczególnymi jednostkami organizacyjnymi PK (np. ze względu na utrudnienia architektoniczne).

Biuro jest jednostką samodzielną i opiniodawczą z odpowiednim zakresem kompetencji. Jego zasięg działania nie może ograniczać się tylko do roli informacyjnej, ma również uprawnienia umożliwiające wpływanie na wszystkie sprawy dotyczące OzN w PK (kompetencje równorzędnego partnera). Wszystkie sprawy są rozpatrywane indywidualnie, gdyż każdy student czy pracownik z niepełnosprawnościami ma inny rodzaj potrzeb i wymaga indywidualnego podejścia.

Podstawowym celem działań Biura ds. OzN jest stworzenie studentom z niepełnosprawnościami PK warunków do nauki na równych prawach z innymi. Oznacza to uczestnictwo na jednakowych zasadach w zajęciach dydaktycznych, życiu naukowym, społecznym, kulturalnym i sportowym. Umożliwi to koordynacja działań mających na celu zapewnienie równorzędnego dostępu do edukacji dla wszystkich studentów. Biuro ds. OzN pomaga w wyrównywaniu szans, z roku na rok, pomaga w zwiększaniu dostępności dla studentów i pracowników z niepełnosprawnościami.

Działania prowadzone przez Biuro ds. ON:

- ✓ przygotowywanie i realizacja planów wykorzystania dotacji z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego na zadania związane z kształceniem i rehabilitacją studentów z niepełnosprawnościami,
- ✓ opiniowanie planów remontów i inwestycji w kwestii dostępności i potrzeb OzN,
- ✓ czynny udział w likwidacji barier mentalnych, komunikacyjnych i architektonicznych,
- ✓ organizacja imprez kulturalnych oraz integracyjno–adaptacyjnych,
- ✓ współpraca i reprezentowanie interesów i potrzeb OzN,
- ✓ organizowanie kandydatom z niepełnosprawnościami na studia, studentom młodszych lat poznawanie terenów PK – szczególnie ważne dla osób z dysfunkcją narządu wzroku,
- ✓ rekrutacja – udzielanie informacji niepełnosprawnym kandydatom o możliwościach pomocy ze strony Uczelni (m.in. pomoc socjalna, w uzasadnionych przypadkach wynikających z rodzaju niepełnosprawności ustalanie specjalnych, alternatywnych form zaliczeń i egzaminów),
- ✓ opiniowanie w sprawie przydzielania miejsc w Domach Studenckich PK w węzłach przystosowanych do potrzeb OzN,
- ✓ reprezentowanie Uczelni na zewnątrz np. w krakowskim środowisku OzN, jak i Polsce, na innych uczelniach, w organizacjach pozarządowych oraz w administracji państwowej (np. PFRON) i samorządowej (np. UMK),
- ✓ utrzymywanie kontaktów z organizacjami pozarządowymi – np. Polskim Związkiem Niewidomych, Polskim Związkiem Głuchych, Towarzystwem do Walki Z Kalectwem, Stowarzyszeniem Integracja itp.,
- ✓ współpraca ze szkołami średnimi, ośrodkami szkolno – wychowawczymi kształcącymi młodzież z niepełnosprawnościami, wyjazdy do szkół w celu promowania edukacji na poziomie wyższym,
- ✓ pomoc OzN w różnych sprawach i procedurach w PK oraz poza uczelnią, np. porady prawne czy psychologiczne (informowanie studentów o ich prawach, ulgach, zniżkach, programach celowych itd. oraz o wszelkich zmianach),
- ✓ udział i organizacja szkoleń, konferencji i seminariów – np. dla pracowników zajmujących się osobami z niepełnosprawnościami, organizowanych przez inne uczelnie lub instytucje,
- ✓ współpraca z ZOZ w sprawie rehabilitacji zdrowotnej, organizacja zajęć sportowych (sala gimnastyczna, siłownia, basen i in.), prowadzenie rehabilitacji społecznej,
- ✓ występowanie do organizacji pozarządowych, innych uczelni wyższych, szkół średnich, przedstawiciele ON w samorządach województwa małopolskiego i nie tylko z inicjatywami i koncepcjami mającymi na celu rozpowszechnienie edukacji OzN i zapewnienie równorzędnego dostępu do edukacji.

Kadra zarządzająca, dydaktyczna i administracyjna PK jest świadoma, że uczelniane udogodnienia powinny być dostosowywane do różnych rodzajów i stopni

niepełnosprawności studentów. Konieczna jest zmiana sposobu myślenia o niepełnosprawnych użytkownikach. Warto mówić o dobrych praktykach i wyciągać wnioski z dotychczasowych wdrożeń. Wszystko po to, by całkowicie niwelować bariery, a nie tworzyć nowe.

W roku 2020 Rektor PK powołał Zespół ds. zapewnienia dostępności Osobom z Niepełnosprawnościami, koordynatorem tego Zespołu jest mgr inż. Jan Ortyl. Zespół został podzielony na tematyczne grupy zajmujące się poszczególnymi rodzajami dostępności.

DOSTĘPNOŚĆ ARCHITEKTONICZNA

Politechnika Krakowska jest uczelnią przyjazną dla osób niepełnosprawnych, dlatego przywiązuje szczególną uwagę do likwidacji barier architektonicznych. Co roku wykonywane są prace mające na celu poprawę obecnego dostosowania budynków znajdujących się na terenie PK. Podczas remontów istniejących obiektów i realizacji nowych inwestycji stopniowo wprowadzane są kolejne udogodnienia dla osób o różnym rodzaju niepełnosprawności. PK prowadzi działalność podstawową i obsługę interesantów w 56 obiektach. W budynkach tych prowadzona jest działalność naukowa, dydaktyczna, sportowa i administracyjna, z tego 17 budynków jest w pełni dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, 18 budynków jest dostosowanych w różnym zakresie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (do dostosowania pozostały toalety w całym lub części budynków, do realizacji lub modernizacji podjazdy, budowa wind na niedostępne kondygnacje, zakup innych urządzeń technicznych). Pozostałe 23 budynki są niedostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, w budynkach tych dopiero planowane jest zapewnienie pełnej dostępności.

W ramach projektu „Dostępna PK” w pierwszej połowie 2021 roku zostanie wyremontowane i dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami BOzN w lokalu przy ulicy Szlak w kampusie przy ul. Warszawskiej w Krakowie. Teren Politechniki Krakowskiej zostanie oznakowany tablicami tyflograficznymi (z grafiką wypukłą) ułatwiającymi osobom niewidomym poruszanie się po kampusie oraz budynkach PK.

DOSTĘPNOŚĆ CYFROWA

Zapewnienie dostępności cyfrowej jest proste tylko w teorii. Potrzeby niepełnosprawnych użytkowników różnią się od siebie. Opracowanie cyfrowo „dostępnych” udogodnień czy przystosowanie istniejących rozwiązań do potrzeb osób z niepełnosprawnościami wymaga wiedzy i czasu.

Obecnie PK posiada 73 strony www, w tym jedna jest w pełni zgodna w wymogami WCAG 2.1 poziom AA, 71 jest częściowo zgodnych, 1 jest niezgodna.

W ramach projektu pn. „Dostępna PK” zostanie udźwiękowione 8 stron www wydziałowych. Zostaną dostosowane OZE, materiały na platformie moodle, strona

www SPNJO do wytycznych WCAG 2.1. Dla Biblioteki PK zostanie zakupione stanowisko tyfloinformatyczne dla osób niewidomych i głęboko niedowidzących.

DOSTĘPNOŚĆ INFORMACYJNO-KOMUNIKACYJNA

Politechnika Krakowska zapewnia studentom i pracownikom z niepełnosprawnościami możliwość komunikowania się z kadrą zarządzającą, dydaktyczną oraz administracyjną za pomocą telefonu, korespondencyjnie, komunikację audiowizualną z wykorzystaniem komunikatora internetowego Microsoft Teams oraz pomoc tłumacza migowego oraz tłumacza-przewodnika – kontakt osobisty.

W ramach projektu pn. „Dostępna PK” zostaną zakupione stacjonarne i przenośne pętle indukcyjne. Jest to system wspomagający słyszenie osobom niedosłyszącym w różnym stopniu.

DOSTĘPNOŚĆ ALTERNATYWNA

Jeśli ze względów np. technicznych lub prawnych, takich jak np. ochrona konserwatorska budynku w którym się mieści się podmiot nie może on zapewnić dostępności w zakresie określonym powyżej, musi zastosować dostęp alternatywny. Polega on np. na zmianie organizacyjnej obsługi klientów np. przeniesieniu jej do pomieszczenia na parterze do którego nie prowadzą schody, lub zapewnianiu osobie ze szczególnymi potrzebami wsparcia innej osoby asystenta (np. pomoc przy wejściu na piętro, przetłumaczenie dokumentu, pomoc w komunikacji). Dostosowując się do tych wymogów (posiadając wiedzę, że wszystkich barier nie da się usunąć w najbliższym czasie), Politechnika Krakowska zakupiła 9 krzeseł ewakuacyjnych do 7 budynków, przeznaczonych do ewakuacji osób z niepełnosprawnościami.

PK umożliwia również, za pośrednictwem Biura ds. Osób z Niepełnosprawnościami, nieodpłatne wypożyczenie Studentom PK, posiadającym ważne orzeczenia, urządzeń edukacyjno-wspomagających: laptopy, tablety, lupy elektroniczne, drukarki i inne.

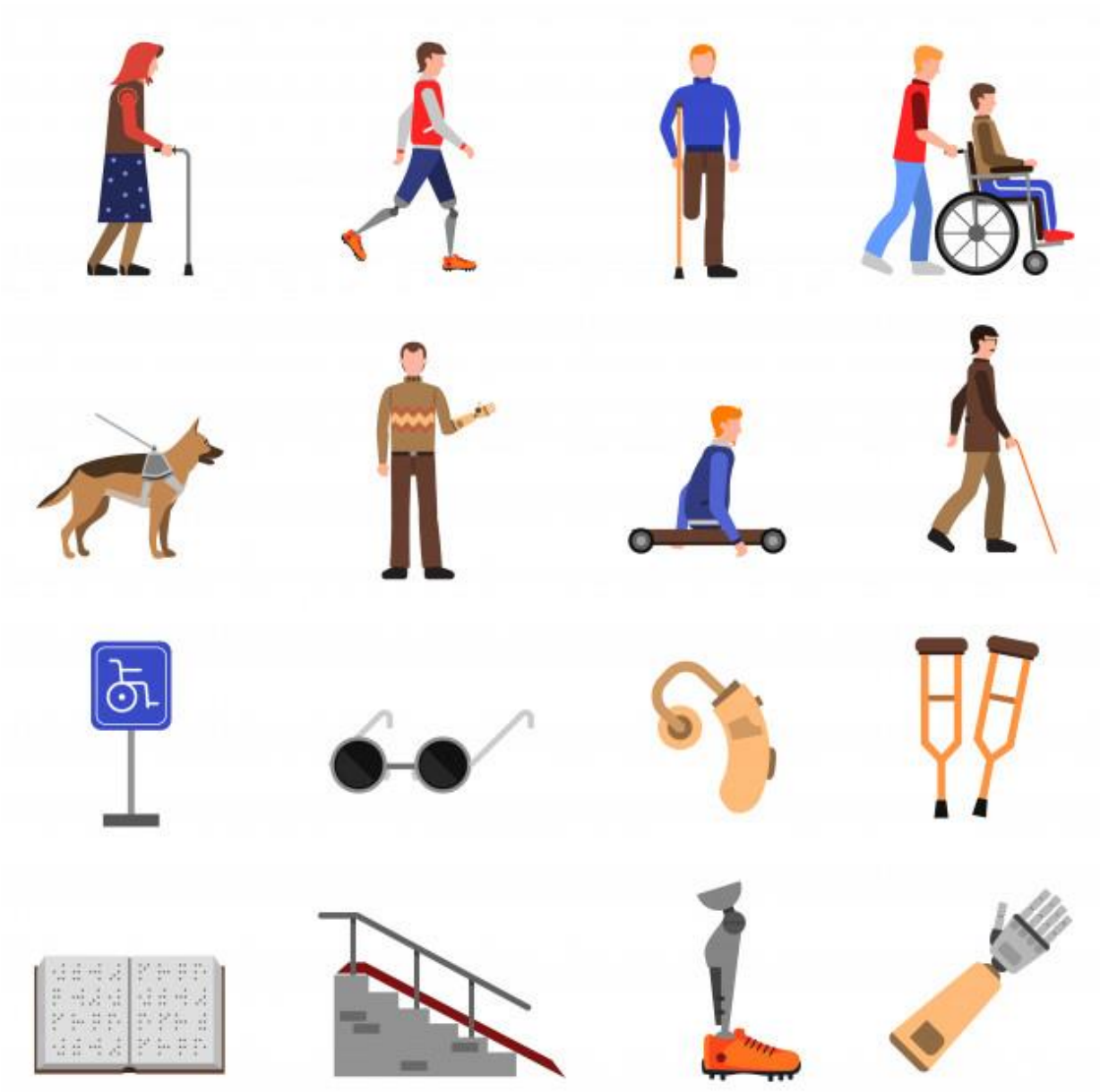
Wypożyczenie sprzętu jest bezpłatne na cały okres studiów, uwarunkowane tylko dostępnością wybranego sprzętu. Możliwa jest również instalacja dowolnego systemu, Politechnika Krakowska oferuje wszystkim swoim studentom bezpłatne licencje na system Windows w ramach programu Microsoft Imagine [DreamSpark](#) lub dowolnej bezpłatnej dystrybucji Linuxa.

Studenci z niepełnosprawnościami mogą również skorzystać z pomocy asystenta osobistego, w szczególności na zajęciach dydaktycznych.

**„DOSTĘPNA PK” projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Program Operacyjny Wiedza
Edukacja Rozwój, DZIAŁANIE 3.5. KOMPLEKSOWE PROGRAMY SZKÓŁ WYŻSZYCH**

Uczelnia systematycznie podejmuje starania o uzyskanie dotacji na potrzeby dostosowania obiektów, zwiększenia dostępności cyfrowej oraz komunikacyjno-informacyjnej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz podniesienia świadomości i stanu wiedzy kadry zarządzającej, dydaktycznej oraz administracyjnej nt. osób z niepełnosprawnościami.

W roku 2020 Politechnika Krakowska otrzymała dofinansowanie z programu Dostępna Uczelnia II. Projekt pn. „Dostępna PK”, nr POWR.03.05.00-00-A027/20 realizowany jest w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego. Głównym celem tego projektu jest, w okresie 01.01.2021 – 30.06.2023, zrealizowanie ścieżki MIDI czyli osiągnięcie w Politechnice Krakowskiej znacznego wzrostu dostępności dla osób z niepełnosprawnościami w stosunku do stanu obecnego, poprzez realizację celów szczegółowych: wsparcie zmian organizacyjnych, podniesienie kompetencji kadr PK, zwiększenie dostępu do edukacji, zwiększenie dostępności wewnętrznych procesów, likwidację barier architektonicznych, technologicznych, komunikacyjnych, upowszechnianie rozwiązań zapewniających dostępność w jednostkach organizacyjnych, w których nadal występują braki.

źródło obrazu: Freepik.com

BIBLIOGRAFIA.

Magda Lejzerowicz, Wyższa Szkoła Rehabilitacji w Warszawie Osoby niepełnosprawne: dostępność edukacji wyższej STUDENT NIEPEŁNOSPRAWNY Szkice i Rozprawy, Zeszyt 16 (9) 2016.

Dr Anna Żebrak, 2012, Edukacja osób z niepełnosprawnościami na poziomie szkolnictwa wyższego Raport przygotowany w ramach prac Komisji Ekspertów ds. Osób z Niepełnosprawnościami przy Rzeczniku Praw Obywatelskich, Warszawa, Rzecznik Praw Obywatelskich, „Zasada Równego Traktowania – Prawo i Praktyka”, nr 3, s. 99-105.

„Praktyczny poradnik savoir – vivre wobec osób niepełnosprawnych”, Judy Cohen - ACCESS RESOURCES, United Spinal Association; tłumaczenie na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych. Publikacja jest dostępna na stronie Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych. <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/publikacje/>

Zasady adaptacji materiałów dydaktycznych do potrzeb osób słabowidzących, pod redakcją Donaty Kończyk Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych Uniwersytetu Warszawskiego Warszawa, 2011.

Urszula Zawadzka, Jak zachowywać się wobec osoby niepełnosprawnej czyli krótka lekcja savoir vivre, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2008.

Badania społeczne MSK, „Badanie potrzeb osób niepełnosprawnych”, RAPORT KOŃCOWY, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych 18 maja 2017 r.

<https://www.integralia.pl/porada-kandydat/przedmioty-i-aplikacje-dla-niepelnosprawnych/>

<https://pzn.org.pl/sprzet-i-pomoce-rehabilitacyjne-dla-niewidomych-i-slabowidzacych/>

<https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-europejskie-bez-barier/dostepnosc-plus/ustawa-o-dostepnosci/>

Agresja i przemoc w szkole, czyli co powinniśmy wiedzieć by skutecznie działać. Ośrodek Rozwoju Edukacji. Publikacja opracowana i wydana na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej, sfinansowana z rezerwy celowej w ramach rządowego programu na lata 2014–2016 „Bezpieczna i przyjazna szkoła”.

Anna Kucharska, Pracownik wobec mobbingu, Państwowa Inspekcja Pracy Główny Inspektorat Pracy, Warszawa 2019.

DOSTĘPNA PK

PROJEKT
WSPÓLFINANSOWANY ZE
ŚRODKÓW

UNII EUROPEJSKIEJ

W RAMACH

EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU
SPOŁECZNEGO

PROGRAM OPERACYJNY
WIEDZA EDUKACJA ROZWÓJ
2014-2020

OŚ PRIORYTETOWA III.
SZKOLNICTWO WYŻSZE DLA
GOSPODARKI I ROZWOJU

DZIAŁANIE 3.5.
KOMPLEKSOWE PROGRAMY
SZKÓŁ WYŻSZYCH

DYSTRYBUCJA BROSZURY
JEST BEZPŁATNA